

การประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ
ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี

สารนิพนธ์

ของ

นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มีนาคม 2547

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

371.2011

8764ก

ธ. 3

การประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ
ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี

บทคัดย่อ

ของ

นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มีนาคม 2547

h. 243882

สุณี ทรัพย์ประเสริฐ. (2547). การประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ใน 5 ด้านคือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 30 คน และครูผู้สอนจำนวน 113 คน จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค = 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-Way ANOVA)

ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีมีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
3. ผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาโดยรวม ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร และด้านการจัดการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ไม่แตกต่างกัน และการเปรียบเทียบคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยวุฒิการศึกษาร่วมกับประสบการณ์ในการทำงานพบว่าไม่แตกต่างกัน

AN EVALUATION OF ACADEMIC ADMINISTRATIVE PROFICIENCIES
OF THE SCHOOL PRINCIPALS UNDER RATCHABURI
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

AN ABSTRACT
BY
MISS SUNEER SUBPRASERT

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

March 2004

Sunee Subprasert. (2004). *An Evaluation of Academic Administrative Proficiencies of the School Principals under Ratchaburi Educational Service Area Office*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University.
Project Advisor : Asst. Prof. Dr. Puongrat Kesonpat.

The purposes of this research were to evaluate academic administrative proficiencies of the school principals under Ratchaburi Educational Service Area Office in the aspects of curriculum and curriculum administration, instructional management, internal supervision, educational evaluation, and quality assurance; and compare the 5 aspects of the academic administrative proficiencies based on the school principals' educational qualification and work experience.

The sample of this research consisted of 30 school principals and 113 teachers. A 5-point rating scale questionnaire composed of items reflecting the five aspects with reliability of 0.97 was administered and then the data were analyzed through mean, percentages, standard deviation and Two – Way ANOVA.

Major findings were as follows:

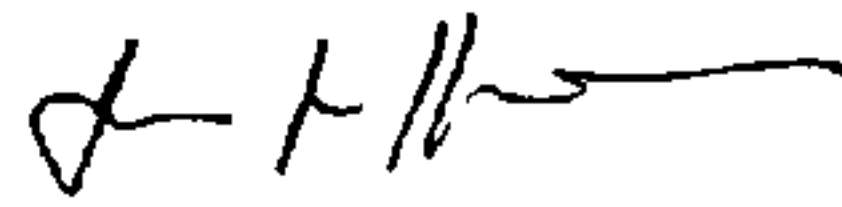
1. The academic administrative proficiencies, as a whole and by each aspect, of the school principals under Ratchaburi Educational Service Area Office was at the high level.

2. The academic administrative proficiencies , as a whole and by each aspect, of the school principals under The Educational Service Area office of Ratchaburi with different was not significantly different.

3. The academic administrative proficiencies, as a whole, of the school principals under the Educational Service Area office of Ratchaburi with different work experience was significantly different at $p < .01$ level - those with 20 years or less work experience had more administrative proficiencies than those with more than 20 years work experience. The ANOVA also finds no significant two-way interaction between the educational qualification and work experience in the 5 aspects of the academic administrative proficiencies.

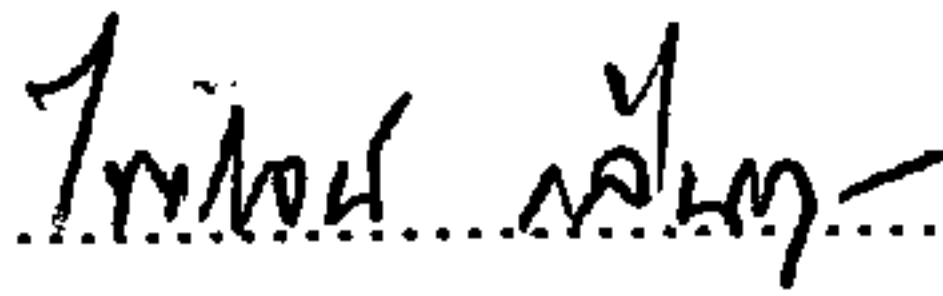
อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและคณะกรรมการสอบได้
พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

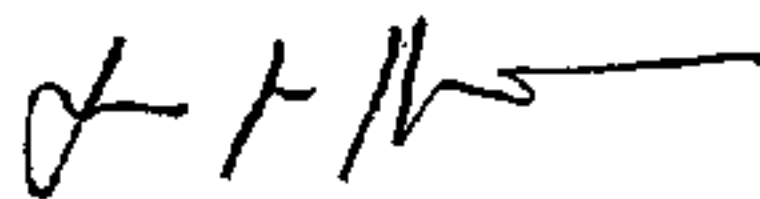
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

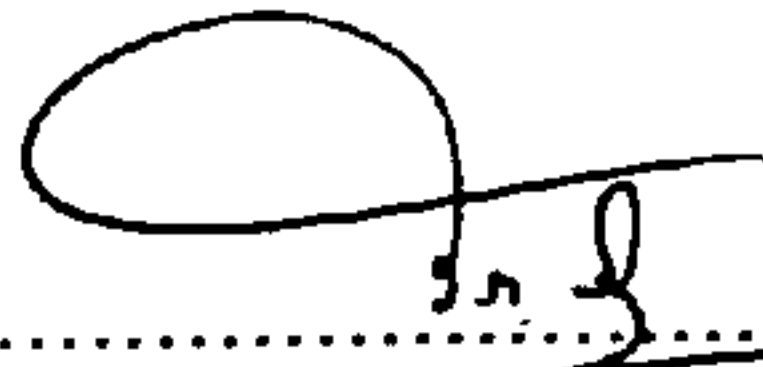
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย)

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ)

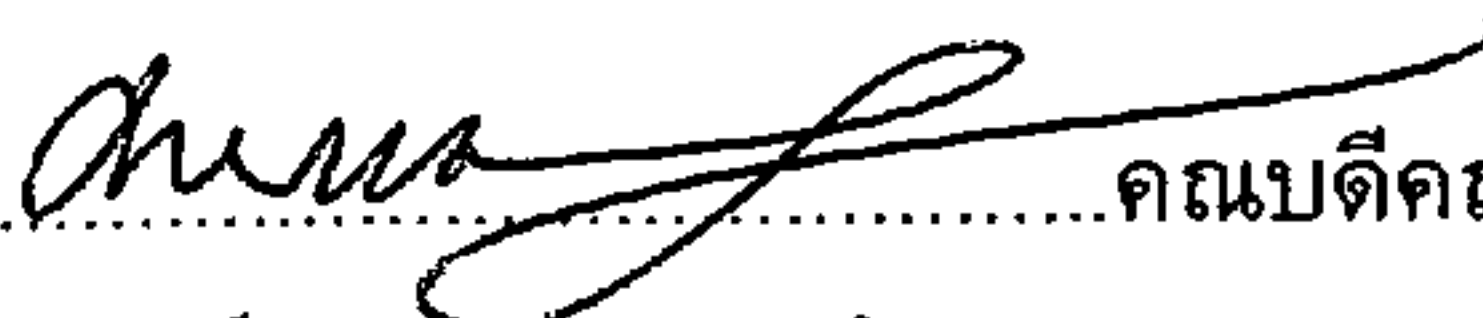
กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพรรณ ตันต์เจริญรัตน์)

กรรมการ

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จันทรศุกุล)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

วันที่...19...เดือน มีนาคม พ.ศ. 2547

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณณ ดัณฑ์เจริญรัตน์ คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ ตลอดจนคณาจารย์ในภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ให้คำปรึกษาแนวคิดและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการศึกษาและการจัดทำสารนิพนธ์ ทำให้การวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ในการนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณา จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดร.บุญทรง สังข์ทอง ข้าราชการบำนาญอดีตหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอบ้านโป่ง นายคม ทองพูล นายวิรัช ดันตระกูล ศึกษาานิเทศก์กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 และนายเสน่ห์ โอฐกรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเขาวัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ที่ได้เสียสละเวลา เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามและให้ข้อเสนอแนะเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 และเขต 2 ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นผลทำให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยอย่างแท้จริง และขอขอบคุณ อาจารย์วรยุทธ์ ทิพย์เที่ยงแท้ โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ และอาจารย์ อัครวิน คงเพชรศักดิ์ โรงเรียนเทศบาล 4 ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ เป็นอย่างยิ่ง

ประโยชน์และคุณค่าอันเกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเพื่อการพัฒนาการศึกษา และนอกจากนั้นขอมอบให้แต่บิดามารดา ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่เมตตากรุณา ให้ความช่วยเหลืออบรมสั่งสอน ตลอดจนญาติมิตรที่ให้ความสนใจตลอดมาทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สุณี ทรัพย์ประเสริฐ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
สมมติฐานการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
หลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545.....	10
การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาราชบุรี.....	16
คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ.....	19
ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร.....	23
ด้านการจัดการเรียนการสอน.....	31
ด้านการนิเทศภายใน.....	37
ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา.....	43
ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา.....	49
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	66
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	66
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	67
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	67
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล.....	70

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
5 สรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	79
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	79
สมมติฐานในการวิจัย.....	79
วิธีดำเนินการวิจัย.....	80
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
อภิปรายผล.....	83
ข้อเสนอแนะ.....	85
บรรณานุกรม.....	88
ภาคผนวก.....	97
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	98
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย.....	100
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	106
ภาคผนวก ง คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน วิชาการ จำแนกเป็นรายข้อ.....	114
ภาคผนวก จ สถานที่ศึกษาที่ทดลองใช้เครื่องมือ.....	119
ภาคผนวก ฉ สถานที่ศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	121
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	123

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวุฒิการศึกษาและ ประสบการณ์ในการทำงาน.....	72
2	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและด้าน.....	73
3	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	74
4	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน.....	75
5	ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถ ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน.....	76
6	คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกเป็นรายข้อ.....	114

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2	ขอบข่ายของการประเมินผล.....	14
3	ขอบข่ายของงานวิชาการ.....	18
4	การจำแนกนิยามหลักสูตร.....	24
5	วงจรความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล.....	43

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญยิ่งขึ้นไปนั้นต้องพัฒนาบุคคลก่อน เพราะถ้าบุคคลอันเป็นองค์ประกอบของส่วนรวม ไม่ได้รับการพัฒนาแล้วส่วนรวมจะเจริญและมั่นคงได้ยากยิ่ง การที่บุคคลจะพัฒนาได้ก็ด้วยปัจจัยหลายประการซึ่งปัจจัยที่สำคัญคือการศึกษ การศึกษาสามารถแบ่งเป็นสองส่วน คือการศึกษาด้านวิชาการส่วนหนึ่งกับการอบรมบ่มนิสัย ให้เป็นผู้มีจิตใจใฝ่ดีใฝ่เจริญ มีปกติละอายชั่วกลัวบาปส่วนหนึ่ง การพัฒนาบุคคลจะต้องพัฒนาให้ครบทั้งสองส่วน เพื่อให้บุคคลได้มีความรู้ไว้ใช้ประกอบการและมีความดีไว้เกื้อหนุนการประพฤติปฏิบัติทุกอย่าง ให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควรและอำนวยผลเป็นประโยชน์ที่พึงประสงค์ (ไกรยุทธ ชีรตยาตินันท์. ม.ป.ป. : 1)

ในการพัฒนาบุคคลนั้นสถานศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งในสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง เนื่องจากมีภารกิจในการให้การศึกษาอบรมแก่เด็กเยาวชนและบุคคลทั่วไปของสังคมหรือชุมชนที่มาขอรับบริการโดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อพัฒนาเด็กนักเรียน (เยาวชน) ให้เป็นคนที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ดังนั้น ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2542 : 5) จะเห็นได้ว่าภารกิจของสถานศึกษานั้นมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือชุมชน

ที่ผ่านมาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกข้าราชการเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา โดยการคัดเลือกและแบ่งกลุ่มคัดเลือกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคัดเลือกและกลุ่มสอบทั่วไป เพื่อให้การคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เหมาะสม ในปีงบประมาณ 2544 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ได้ดำเนินการคัดเลือกข้าราชการเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา โดยขึ้นบัญชีไว้เพื่อรอการแต่งตั้งและเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี. 2544 : 1)

การแต่งตั้งให้บุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งสายงานบริหารในสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติให้มีการพัฒนาข้าราชการก่อนเลื่อนขึ้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทศนคติที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรม อันจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการในตำแหน่งได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2545 : 3) และจากการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานิเทศก์และผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหาร ระหว่างวันที่ 25 – 27 มิถุนายน 2544 ณ สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษา จึงได้กำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้ 1) เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมและเจตคติที่ดีในการบริหารและจัดการศึกษา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน ครองคน ครองงานและยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) เป็นผู้ที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีภาวะผู้นำ ผู้ตามที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีความคิดเป็นประชาธิปไตยและมีการทำงานเป็นทีม 3) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหลักการบริหารการศึกษา ได้แก่ ความรู้ความสามารถทั่วไปในการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและความรู้เฉพาะตำแหน่งตามภารกิจของสถานศึกษา 4) เป็นผู้วิสัยทัศน์ในการบริหารและจัดการศึกษา ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสร้างคามมุ่งหวังในอนาคต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และแนวทางพัฒนาการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2545 : 76) ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งสายงานผู้บริหารในสถานศึกษาขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้น

นอกจากนั้นในปีงบประมาณ 2545 สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 5 ได้รับมอบหมายจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้ดำเนินการจัดฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาและได้แต่งตั้งบุคลากรฝ่ายพัฒนาบุคคลของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เป็นผู้ร่วมดำเนินการจัดการฝึกอบรม ในปีงบประมาณนี้ด้วย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีได้คัดเลือกและแต่งตั้งให้บุคลากรดำรงตำแหน่งสายงานผู้บริหารในสถานศึกษาและส่งเข้ารับการพัฒนาศูนย์ฝึกอบรมเขตการศึกษา 5 จำนวน 30 คน ระหว่างวันที่ 3 มิถุนายน 2545 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2545 ซึ่งหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาเอกสาร (สื่อ) ด้วยตนเองใช้เวลา 30 วัน ระยะที่ 2 การฝึกอบรมภาควิชาการ ใช้เวลา 15 วันทำการ ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติงานในสถานศึกษาด้านแบบที่ อ.ก.ค.กรมกำหนด ใช้เวลา 20 วันทำการ ระยะที่ 4

การประชุมสัมมนาหลังการศึกษาปฏิบัติงานในสถานศึกษาดั้งเดิม ใช้เวลา 2 วัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 4 – 7)

การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโดยการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาและนอกจากนี้การบริหารงานวิชาการยังเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนงานอื่น ๆ มีความสำคัญในลักษณะที่เป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 85)

ฉะนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงขอบข่ายของเนื้อหาและหลักการบริหารงานด้านวิชาการอย่างลึกซึ้ง เพื่อจะได้บริหารจัดการงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งขอบข่ายงานวิชาการดังกล่าวประกอบด้วย 1) หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การนิเทศภายใน 4) การวัดและการประเมินผลการศึกษา และ 5) การประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 111)

ดังนั้น การคัดเลือกข้าราชการเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีการประเมินคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการหลังจากที่ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี ได้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 ไปแล้วว่ามีคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์หรือไม่ เพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินเป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ.2545 เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้เกี่ยวข้องได้ใช้ในการกำหนดนโยบายและมาตรการในการพัฒนาหลักสูตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการพัฒนางานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีซึ่งผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 ด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการตามภารกิจของสถานศึกษาได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการนิเทศภายใน 4) ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา 5) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ.2545 จาก 30 โรงเรียน จำนวน 30 คน และครูผู้สอนในโรงเรียนที่ผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 จาก 30 โรงเรียน จำนวน 160 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 จาก 30 โรงเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 คน
2. เลือกครูผู้สอนในโรงเรียนที่ผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 จำนวน 113 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970 : 608-609) ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากให้ได้จำนวนครูผู้สอนตามขนาดกลุ่มตัวอย่างในระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น (Independent Variables) ประกอบด้วย

1.1 วุฒิการศึกษา

1.1.1 ปริญญาตรี

1.1.2 สูงกว่าปริญญาตรี

1.2 ประสบการณ์ในการทำงาน

1.2.1 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี

1.2.2 มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

2.3 ด้านการนิเทศภายใน

2.4 ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา

2.5 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณลักษณะ หมายถึง ความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้านคือ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการนิเทศภายใน 4) ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา 5) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

2. ความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงถึงการใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ตามภารกิจของสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการนิเทศภายใน 4) ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา 5) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร หมายถึง ระดับปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาทำความเข้าใจในหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง สาระการเรียนรู้ของหลักสูตร ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล เพื่อนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปสู่การปฏิบัติโดยมีการวางแผน การประชุมชี้แจง การประชาสัมพันธ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคและแก้ปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตร

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ระดับปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดครูเข้าสอน ประจำชั้น ครูประจำวิชา การกำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ครูผู้สอนรับผิดชอบให้เหมาะสมกับ ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความถนัดของครู จัดหาวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียน การสอนเพื่อบริการแก่ครู แนะนำ กำกับติดตามการจัดทำแผนการสอนและบันทึกการสอนของครู ตลอดจนสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและ การส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเทคนิคการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3 ด้านการนิเทศภายใน หมายถึง ระดับปฏิบัติเกี่ยวกับการเสนอแนะของผู้บริหาร ในการปรับปรุงและแก้ปัญหากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา โดยการ สืบรวจปัญหาและความต้องการการนิเทศ การจัดทำแผนและปฏิทินการนิเทศ การประชุมชี้แจง การจัดทำเครื่องมือการนิเทศ เปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศ ดำเนินการนิเทศ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการประเมินผลและสรุปผลการนิเทศ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการ นิเทศให้มีประสิทธิภาพ

2.4 ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา หมายถึง ระดับปฏิบัติเกี่ยวกับการ กำหนดวิธีการและเครื่องมือการประเมินผล โดยให้มีการวัดผลและการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูนำผลการวัดและการประเมินผลมาปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ให้คำปรึกษาแก่ครูที่มีปัญหาในการวัดผลและการประเมินผล เน้นการวัดและการประเมินผลตาม สภาพจริงและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีการกำกับติดตามการวัดและการประเมินผล ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.5 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระดับปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหาร โครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การแต่งตั้งคณะกรรมการประกัน คุณภาพการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดระบบสารสนเทศ การตรวจ สอบทบทวน การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาประจำปี การจัดทำรายงานคุณภาพ การศึกษาประจำปี การกำกับดูแลให้มีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การกำหนดมาตรฐาน การศึกษาและระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อ เตรียมรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

3. การประเมินคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การประเมินระดับปฏิบัติ เกี่ยวกับการใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการนิเทศภายใน 4) ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา 5) ด้านการประกัน คุณภาพการศึกษา

4. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ราชบุรีที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่และอาจารย์ใหญ่

5. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาราชบุรีซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545

6. วุฒิการศึกษา หมายถึง วุฒิทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหาร สถานศึกษา พ.ศ. 2545 โดยจำแนกวุฒิทางการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ

6.1 ปริญญาตรี หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

6.2 สูงกว่าปริญญาตรี หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่จบการศึกษาระดับสูงกว่า ปริญญาตรีหรือกำลังศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

7. ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร สถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 นับตั้งแต่เริ่มรับราชการจนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

7.1 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี

7.2 มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

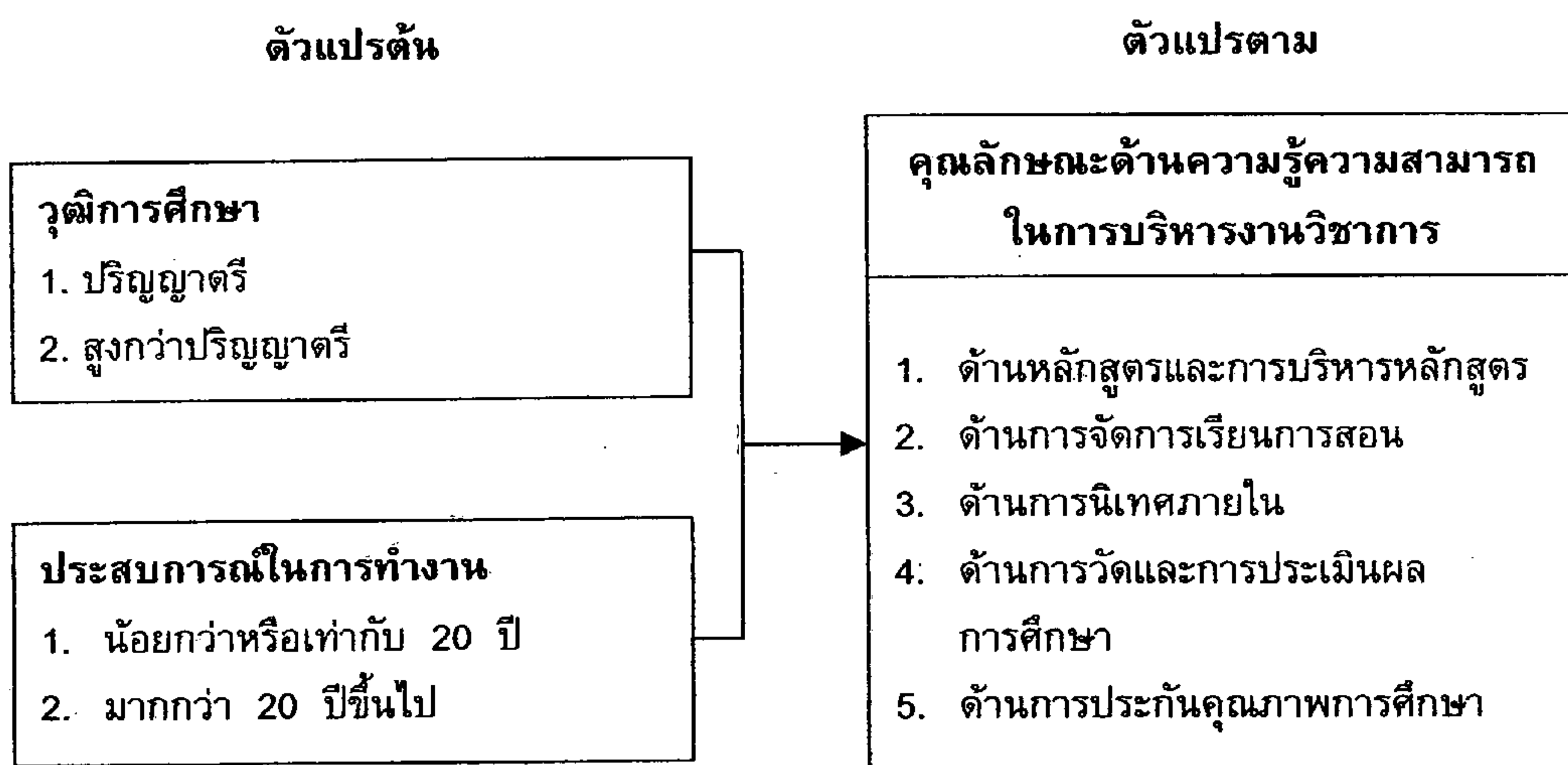
กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งประเมินคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาราชบุรีซึ่งผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 ดำเนินการ โดยมีกรอบความคิดในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการฝึกอบรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 76) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาไว้หลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความรู้ความสามารถ ในการบริหารการศึกษา ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็น ตัวแปรตาม จำนวน 5 ด้าน คือ

1. ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
3. ด้านการนิเทศภายใน
4. ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา
5. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ในส่วนของตัวแปรต้น ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับคุณสมบัติเฉพาะสำหรับการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา คือ คุณสมบัติพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกข้าราชการเพื่อแต่งตั้งหรือเลื่อนและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี. 2544 : 116) เป็นกรอบความคิดพื้นฐานในการกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ วุฒิการศึกษา และ ประสบการณ์ในการทำงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี มีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน จะมีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ
ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีซึ่งผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร
ผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ.2545 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เรียบเรียงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545
 - 1.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
 - 1.2 โครงสร้างของหลักสูตร
 - 1.3 วิธีการฝึกอบรม
 - 1.4 การประเมินผลการฝึกอบรม
 - 1.5 ความหมายของการประเมินผล
 - 1.6 ประเภทของการประเมินผล
 - 1.7 ลักษณะของการประเมินที่ดี
2. การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี
3. คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ
 - 3.1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
 - 3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 3.3 ด้านการนิเทศภายใน
 - 3.4 ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา
 - 3.5 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
 - 4.1 วุฒิการศึกษา
 - 4.2 ประสบการณ์ในการทำงาน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติให้มีการพัฒนาข้าราชการก่อนเลื่อนขึ้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่ง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทศณคติที่ดี คุณธรรมและจริยธรรมอันจะทำให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสำนักงาน ก.ค. ได้นำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้โดยอนุโลม และได้ปรับปรุงแก้ไขมาตรฐานกำหนดตำแหน่งข้าราชการครูในส่วนของคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่ง ในด้านการฝึกอบรมว่าจะต้องผ่านการฝึกอบรมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค. กำหนดและได้จัดทำหลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งสายงานบริหาร ในสถานศึกษาขึ้นใหม่เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์กว้างไกล ปฏิบัติหน้าที่ราชการในตำแหน่งได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยได้กำหนดหลักสูตรการพัฒนาเป็น 2 หลักสูตรคือ หลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา บุคคลที่จะเข้าสู่ตำแหน่งสายงานบริหารในสถานศึกษาหลังจากผ่านการสรรหาโดยการคัดเลือกจะต้องเข้ารับการพัฒนามตามหลักสูตรที่ ก.ค. กำหนด ซึ่งแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษา เอกสาร (สื่อ) ด้วยตนเอง ระยะที่ 2 การฝึกอบรมภาควิชาการ ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติงาน ในสถานศึกษาด้นแบบ ระยะที่ 4 การประชุมสัมมนา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 3)

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. การรับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาและสามารถบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ในการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการบริหารและจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะในการคิด วิเคราะห์และตัดสินใจโดยการนำ ข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการบริหารและจัดการศึกษาได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถในการบริหารสถานศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การอนุรักษ์ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้ง การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีบุคลิกภาพที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรมและเจตคติที่ดีในการบริหารและจัดการศึกษาและประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

โครงสร้างของหลักสูตร

โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ การฝึกอบรมภาควิชาการและการฝึกปฏิบัติงานในสถานศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 การฝึกอบรมภาควิชาการ แบ่งออกเป็น 4 หมวดดังนี้

หมวดที่ 1 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

หมวดที่ 2 การบริหารสถานศึกษา

หมวดที่ 3 การพัฒนาคุณภาพชีวิต

หมวดที่ 4 วิชาเลือกเสรี

แต่ละหมวดมีรายละเอียดของหลักสูตรดังนี้

หมวดที่ 1 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวิสัยทัศน์และสามารถนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษา รวมทั้งสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

ขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร 1) หน้าที่และบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การสร้างวิสัยทัศน์ในการบริหารและการจัดการศึกษา 3) การวางแผนในการบริหารและการจัดการศึกษา 4) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษา 6) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา (7) การประกันคุณภาพการศึกษา

หมวดที่ 2 การบริหารสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นทักษะและกระบวนการบริหารให้สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพ

ขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร 1) ระบบและกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษา ยุคใหม่ 2) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษา 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารและการจัดการศึกษา 4) การส่งเสริมผู้สอนในการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน 5) บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ศิลปวัฒนธรรม 6) บทบาทของสถานศึกษาในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม 7) บทบาทของสถานศึกษาในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 8) การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู

หมวดที่ 3 การพัฒนาคุณภาพชีวิต

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ตลอดจนมีสุนทรียภาพในชีวิตอย่างสร้างสรรค์

ขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร 1) การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหาร

2) การพัฒนาจิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) อาหารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 4) การพัฒนา
กายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 5) การบริการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

หมวดที่ 4 เลือกเสรี

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เสริมสร้างศักยภาพ
ในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งตามความต้องการของตนเองและ
องค์กร

ขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร ผู้ดำเนินการจัดฝึกอบรมควรจัดขอบข่ายเนื้อหา
ของหลักสูตรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหมวดเลือกเสรี

ส่วนที่ 2 การฝึกปฏิบัติงานในสถานศึกษา จัดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึกปฏิบัติ
งานในสถานศึกษาที่ อ.ก.ค. กรม กำหนดให้เป็นสถานศึกษาด้านแบบอย่างน้อย 1 แห่ง เพื่อ
ให้เรียนรู้ประสบการณ์จากนักบริหารที่มีความสามารถและประสบความสำเร็จในการบริหาร
สถานศึกษาและนำความรู้ประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติงานมาสัมมนาหลังการฝึกปฏิบัติงาน
ทั้งนี้การฝึกปฏิบัติงานและการสัมมนาหลังการฝึกปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่ อ.ก.ค.กรม
กำหนด

วิธีการฝึกอบรม

วิธีการฝึกอบรมประกอบด้วยหลายวิธี อาจเลือกใช้วิธีการดังต่อไปนี้

- 1) การศึกษาด้วยตนเอง
- 2) การบรรยาย
- 3) การสนทนากลุ่ม
- 4) การประชุมแบบมีส่วนร่วม
- 5) การประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 6) การแสดงบทบาทสมมติ
- 7) การฝึกปฏิบัติ
- 8) การปฏิบัติจริง
- 9) กรณีศึกษา
- 10) การศึกษาดูงาน
- 11) การสัมมนา
- 12) กลุ่มสัมพันธ์
- 13) วิธีการฝึกอบรมอื่น ๆ

การประเมินผลการฝึกอบรม

หลังจากผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา
พ.ศ. 2545 กลับไปปฏิบัติงานในสถานศึกษาแล้วระยะหนึ่งอาจ เป็น 3 เดือน 6 เดือน หรือ

1 ปีล่วงไปแล้ว จำเป็นต้องมีการประเมินผลการฝึกอบรม ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการฝึกอบรมเพื่อจะได้ทราบข้อมูลว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมได้นำผลของการฝึกอบรมไปใช้ได้แค่ไหน ได้นำความรู้ไปใช้ปรับปรุงหรือพัฒนางานในหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างไรบ้าง และยังเป็นข้อมูลย้อนกลับทำให้ทราบว่าผลของการฝึกอบรมเป็นอย่างไร บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีข้อผิดพลาดบกพร่องอะไรบ้างจะได้แก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้น วิธีการประเมินผลการฝึกอบรมอาจกระทำได้โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต พฤติกรรมหรือการใช้แบบสอบถาม ผลที่ได้จากการประเมินผลการฝึกอบรม อาจนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสำรวจหาความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรมครั้งต่อไปได้

ความหมายของการประเมินผล

สุมาลี จันทรชลอ (2542 : 11) ได้ให้ความหมายของการวัดและประเมินผลว่าเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการเรียนการสอน กล่าวคือ การวัดผลต้องวัดจากวัตถุประสงค์การเรียนและวัดในสิ่งที่ผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลจากการวัดจะให้ข้อมูลแก่ผู้สอนและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการเรียนการสอนและเพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์เพียงใด

ส่วนชาญ สวัสดิ์สาธิ (2542 : 3) ให้ความเห็นว่าการประเมินผลคือ กระบวนการที่ใช้ดุลยพินิจหรือค่านิยมในการพิจารณาคัดสินคุณค่า ความเหมาะสม ความคุ้มค่าหรือสัมฤทธิ์ผลของเหตุการณ์ โครงการหรือสิ่งอื่นใดหลังจากการเปรียบเทียบผลที่วัดได้โดยวิธีการใด ๆ ก็ตาม กับเป้าหมายวัตถุประสงค์หรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้

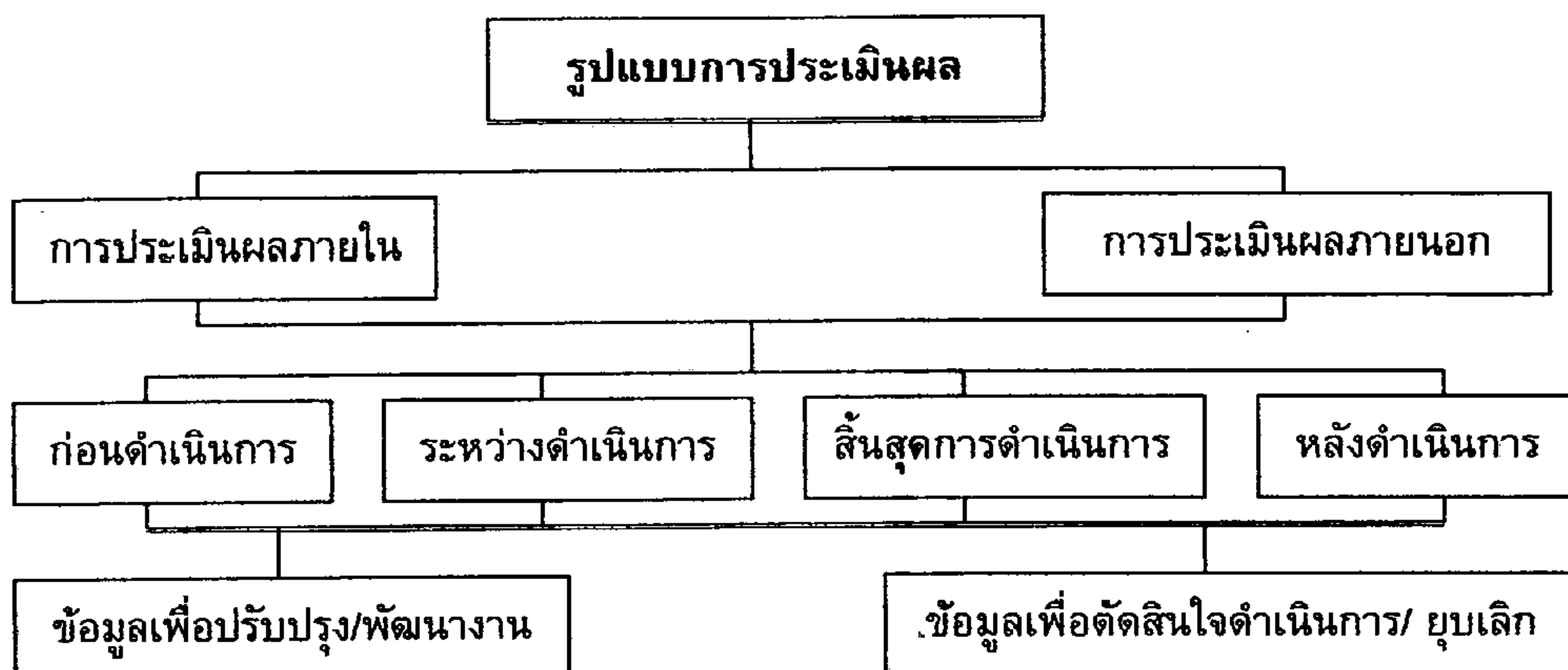
สำหรับ ส.วาสนา ประवालพฤกษ์ (2544 : 100) ได้กล่าวถึงการประเมินผลว่าเป็นกระบวนการที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาได้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือระบุไว้ในหลักสูตรและการสอนหรือไม่ จุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่สำคัญคือความต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นไปในทางพึงปรารถนา ดังนั้นการประเมินจึงเป็นกระบวนการที่กำหนดว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด

จากความหมายข้างต้น จะเห็นว่าการประเมินเกี่ยวข้องกับการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่เสมอ จึงอาจสรุปได้ว่าการประเมินผลเป็นกิจกรรมสำคัญประการหนึ่งของการเรียนการสอน กระบวนการประเมินจะถูกต้องจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากการวัด ถ้าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและมีเกณฑ์ในการประเมินที่เหมาะสมการประเมินจะถูกต้อง

ขอบข่ายการประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 72) ได้กำหนดไว้ว่าการติดตามนั้นจะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตลอด ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดงาน/โครงการ แต่การประเมินนั้นอาจประเมินเฉพาะตอนใดตอนหนึ่งของงาน/โครงการหรือ

ประเมินตั้งแต่ก่อนเริ่มงานโครงการจนสิ้นสุดโครงการก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบของการประเมิน การติดตามนั้นส่วนใหญ่จะอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารโครงการ แต่การประเมินนั้นอาจประเมินโดยบุคคลภายในและภายนอกโครงการก็ได้ ซึ่งสามารถสรุปขอบข่ายของการประเมินผลได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ขอบข่ายของการประเมินผล

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). *ชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง พุทธศักราช ๒๕๔๑ เล่ม 6*. กรุงเทพฯ : คัมปาย อิมเมจจิง.

ประเภทของการประเมินผล

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2542 : 58-59) กล่าวว่าสตัฟเฟิลบีมและคณะได้แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือดำเนินการโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดหลักการและเหตุผล รวมทั้งเพื่อพิจารณาความจำเป็นที่จะต้องจัดทำโครงการดังกล่าว
2. การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเพียงพอของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนเทคโนโลยีและแผนของการดำเนินงาน
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) ส่วนนี้เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ เพื่อทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อบกพร่องนั้น ๆ หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะสั่งการเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ และบันทึกภาวะของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐาน
4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อ

เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้แต่ต้น รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยายหรือปรับเปลี่ยนโครงการ

จันทราณี สงวนนาม (2537 : 43) ได้แบ่งระยะเวลาในการประเมินผลการฝึกอบรมออกเป็น 4 ระยะ คือ

1. การประเมินผลก่อนการฝึกอบรม โดยจะประเมินผลก่อนที่จะรับการฝึกอบรมในหลักสูตรนั้นหรือก่อนที่จะฝึกอบรมในแต่ละวิชา ทั้งนี้เพื่อให้ทราบพื้นฐานของความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องที่จะฝึกอบรมเพื่อจะได้นำไปเปรียบเทียบกับในระหว่างการฝึกอบรมหรือหลังการฝึกอบรมต่อไป

2. การประเมินผลในระหว่างการฝึกอบรมคือ การประเมินผลการฝึกอบรมในขณะที่ฝึกอบรมวิชาต่าง ๆ อยู่ ซึ่งอาจจะประเมินทั้งในระหว่างที่มีการฝึกอบรม เช่น เมื่อฝึกอบรมเสร็จในแต่ละตอนของวิชา เป็นต้น และการประเมินเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรมในวิชานั้นแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

2. การประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นหลักสูตรการฝึกอบรมคือ การประเมินผลหลังอบรมเสร็จสิ้นแล้ว โดยอาจจัดให้มีช่วงเวลาหนึ่งเป็นช่วงของการประเมิน ซึ่งการประเมินผลในช่วงนี้นอกจากเป็นการประเมินว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะบรรลุวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมแค่ไหนแล้ว อาจจะสำรวจความเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมได้ด้วย เพื่อดูสัมฤทธิ์ผลของโครงการ ผลที่ได้จากการประเมินเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรมนี้จะต้องนำเสนอต่อฝ่ายบริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขโครงการอบรม และสัมมนาครั้งต่อไปทั้งในหลักสูตร วิทยากร เอกสารและการดำเนินการต่าง ๆ

4. การประเมินผลหลังจากที่ผู้ได้รับการฝึกอบรมกลับไปปฏิบัติงานแล้ว คือ การประเมินผลว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำผลที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ได้เพียงใด การประเมินผลกรณีนี้เรียกว่า “การติดตามผลการอบรม”

กล่าวโดยสรุป ประเภทของการประเมินผลนั้นมีหลายประเภท แต่ที่ปัจจุบันนิยมใช้กันมากคือ 1) การประเมินผลการฝึกอบรมเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ และ 2) การประเมินผลการฝึกอบรม หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรมแล้วระยะหนึ่งหรือเรียกว่าการติดตามผลการฝึกอบรม เพราะการติดตามผลการฝึกอบรม เป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญมากในกระบวนการฝึกอบรม

ลักษณะของการประเมินที่ดี

การประเมินที่พึงประสงค์ควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) มีความถูกต้องเที่ยงตรงตามสภาพที่แท้จริง 2) มีความเชื่อมั่นกล่าวคือถ้ามีการประเมินซ้ำในสถานการณ์เดียวกันผลการประเมินต้องคงเดิม 3) มีความเป็นปรนัย ผลการประเมินมีความชัดเจนเข้าใจตรงกัน 4) มีความครอบคลุมทุกองค์ประกอบของการประเมิน 5) มีความต่อเนื่องในการประเมิน

6) มีความสะดวกและประหยัด 7) ขั้นตอนการประเมินชัดเจน 8) การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างกลมกลืนรอบกวนผู้ถูกเก็บข้อมูลน้อย 9) มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานได้ตามสถานการณ์ 10) ทันท่วงทีถึงแม้ว่าจะปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานในการประเมินไปบ้างแต่การประเมินต้องเสร็จทันเวลา หากเลยกำหนดเวลาแล้วผลการประเมินก็จะมีประโยชน์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 80)

การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : บทนำ) มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษา ขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบและกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์วิจัยและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
7. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา
9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา

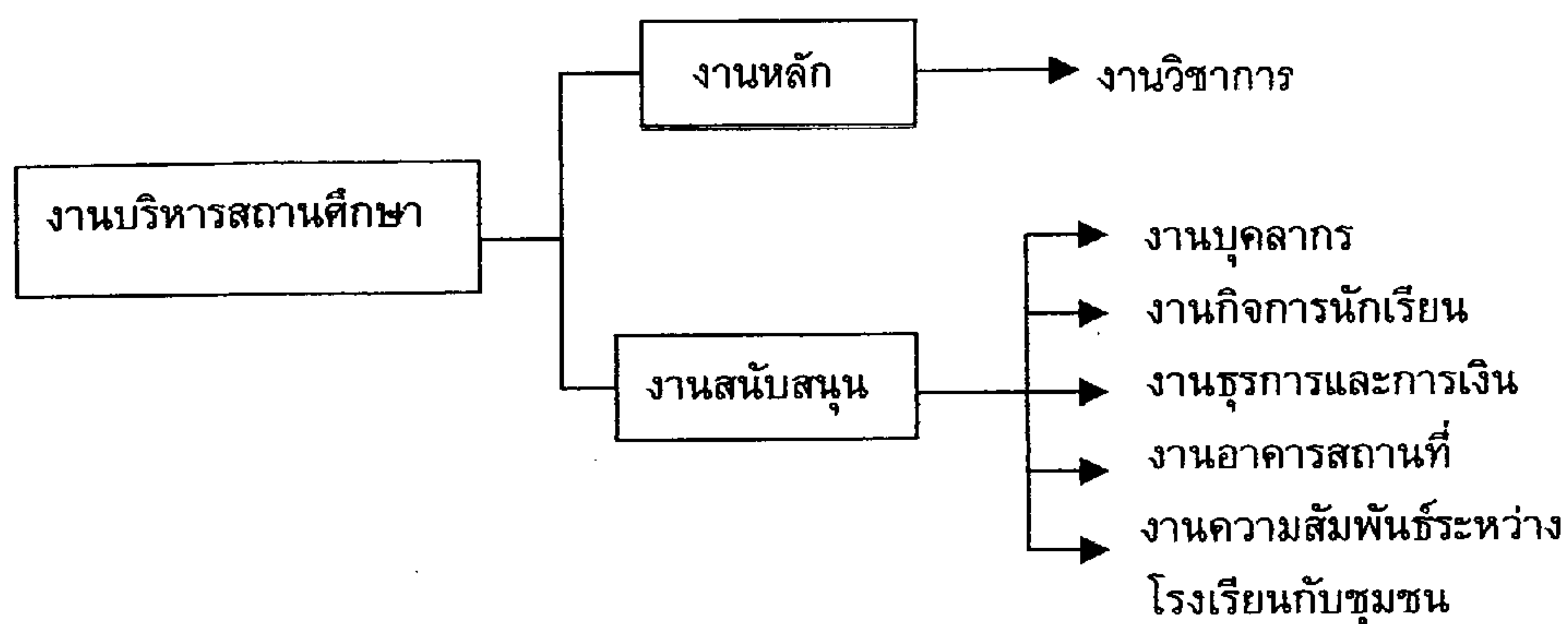
10. ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการและคณะทำงาน
ด้านการศึกษา

11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็น
หน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะหรือปฏิบัติงานอื่นตามที่มอบหมาย

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 6 กลุ่มงานและ 1 หน่วย ดังนี้ 1) กลุ่มอำนวยการ 2) กลุ่มบริหารงานบุคคล 3) กลุ่ม
นโยบายและแผน 4) กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา 5) กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล
การจัดการศึกษา 6) กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและหน่วยตรวจสอบภายใน

สำหรับการปฏิบัติงานของสถานศึกษานั้นขึ้นตรงต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสูงสุดในการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียน ดังนั้น
ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารการศึกษา มีวิสัยทัศน์
ที่กว้างไกล เพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาได้อย่างเป็น
รูปธรรมและมีความเป็นไปได้และที่สำคัญที่สุดผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้และเข้าใจ
ถึงภารกิจตลอดจนขอบข่ายของงานที่ได้รับมอบหมายอย่างชัดเจน งานของผู้บริหารสถานศึกษานั้น
มีมากมายทั้งงานในหน้าที่ งานตามนโยบายและงานฝักจากส่วนราชการอื่น ๆ เพื่อเป็นกรอบ
ให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้พิจารณานำไปปฏิบัติและกำหนดความสำคัญได้ดียิ่งขึ้น สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดภารกิจของโรงเรียนประถมศึกษาออกเป็น
6 งาน ดังนี้ 1) งานวิชาการ 2) งานบุคลากร 3) งานกิจการนักเรียน 4) งานธุรการและ
การเงิน 5) งานอาคารสถานที่ 6) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 7) งานทั้ง 6 งานนี้ เมื่อพิจารณาเทียบกับ
วัตถุประสงค์หลักของการบริหารสถานศึกษาจะเห็นว่างานวิชาการเป็นงานหลักและงาน
อื่น ๆ เป็นงานสนับสนุน ดังแผนภูมิ

ภาพประกอบ 3 ขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2544). เอกสารประกอบอบรม
หลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา คู่มือปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ :
คุรุสภาลาดพร้าว

งานวิชาการ เป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารและจัดการศึกษาในโรงเรียน
ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจขอบข่ายเนื้อหาและหลักการบริหารงานวิชาการ
อย่างลึกซึ้งในขอบข่ายงานวิชาการต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ. 2545 : 111) 1) หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน
3) การนิเทศภายใน 4) การวัดและประเมินผลการศึกษา 5) การประกันคุณภาพการศึกษา

งานบุคลากร เป็นภารกิจหลักเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ซึ่งมีกระบวนการดังนี้
1) การวางแผนกำลังคน 2) การสรรหา 3) การบรรจุแต่งตั้ง 4) การพัฒนา 5) การชำระ
รักษา 6) การให้พ้นจากงาน การบริหารงานบุคคลคือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ
ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานโดยตรง ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีคือผู้ที่ใช้ความรู้
ความสามารถในการบริหารงานบุคคลให้ทุกคนร่วมมือกัน ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ
ประสิทธิผลสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 180)

งานกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้มี
คุณภาพเหมาะสมตามควรแก่วัย และความแตกต่างระหว่างบุคคล มีทักษะการดำเนินชีวิต
มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม จริยธรรม พัฒนาตนเองสู่โลกแห่งอาชีพรวมทั้งดำเนินชีวิต
อยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติสุข งานกิจการนักเรียนจึงเป็นงานสำคัญของสถานศึกษา
ที่ต้องจัดขึ้นเป็นการเสริมงานวิชาการที่มุ่งหวังให้นักเรียนมีคุณลักษณะเป็นคนดี คนเก่งและ
อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

ขอบข่ายงานกิจการนักเรียน ประกอบด้วย 1) กิจกรรมนักเรียน 2) การบริการสวัสดิการนักเรียน 3) การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและการพัฒนาบุคลิกภาพ และ 4) การแนะแนว (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 144)

งานธุรการและการเงิน สถานศึกษาเป็นหน่วยงานย่อย ซึ่งต้องรับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับงานธุรการ การเงิน การบัญชี และการพัสดุในสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎระเบียบ มติคณะรัฐมนตรี และขั้นตอนว่าด้วยเงินแต่ละประเภท ขอบเขตการเงินในสถานศึกษาประกอบด้วย เงินงบประมาณ เงินรายได้แผ่นดิน และเงินนอกงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 170)

งานอาคารสถานที่ การบริหารงานอาคารสถานที่ หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ดำเนินงานอาคารสถานที่ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญมี 3 ประการ คือ การบริหารงานอาคารสถานที่ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และการป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 167)

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นงานที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรืออื่น ๆ จะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามความต้องการดังปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) อย่างสอดคล้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การ เอกชน สถาบันอื่น ๆ ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงอันจะส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ทั้งด้านคุณภาพและมาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 194)

สรุป ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในภารกิจของสถานศึกษาอย่างลึกซึ้งทั้ง 6 งาน โดยเฉพาะงานวิชาการซึ่งถือว่าเป็นงานหลักและสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ

คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการ เทคนิค ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางวิชาการของผู้บริหาร ไว้ดังนี้

ศิริวรรณ ศรีพหล (2535 : 367) ได้เน้นความรู้พื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนว่าจะต้องมีความเข้าใจ ดังนี้

1. มีความเข้าใจ เจตคติ ทักษะที่เหมาะสม อันเกิดจากการได้รับการศึกษาเพียงพอ เจตคติประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ ประวัติศาสตร์ จิตวิทยา สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สามารถในการคิดคำนวณ มีทักษะในการพูดและการเขียน มีรสนิยมทางศิลปะ ดนตรีและวรรณกรรม เป็นต้น

2. มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนในสังคม

3. มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวิธีการสอนเป็นอย่างดี

สมบูรณ์ พรธนาภพ (2538 : 149) อธิบายไว้ว่า ความรอบรู้ในวิชาชีพที่จำเป็นต่อการบริหารโรงเรียน โดยเฉพาะความรู้ทางวิชาการ คือ 1) การศึกษาวิชาการทั่วไป 2) การศึกษาด้านวิชาชีพ 3) การศึกษาให้เกิดความรอบรู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาที่คนสนใจ สำหรับใช้จัดระดับความรู้และประสบการณ์ในการทำงานของบุคคลที่จะมาทำงานเป็นผู้บริหาร

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2540 : 17 – 20) ได้แบ่งความรู้และประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียนในการเตรียมตัวเข้าสู่วิชาชีพ 3 ประการ

1. ความรู้ที่นำไปสู่ความคล่องตัว และความมีเสน่ห์ของนักบริหาร (Technical Skill) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับงานธุรการ งานสารบรรณ ความรอบคอบในการตรวจตรา หนังสือ การจัดสำนักงานให้สวยงาม เป็นต้น

2. ความรู้ที่นำไปสู่การเป็นนักบริหารโดยวิชาชีพ ได้แก่ การศึกษาหาความรู้ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม พัฒนาการของมนุษย์ จิตวิทยา โดยการอ่าน หรือการร่วมอภิปรายสนทนา

3. ความรู้เมื่ออยู่กับคน ได้แก่ การศึกษาพื้นเพภูมิหลังของคน ถิ่นกำเนิด นิสัยใจคอ บุคลิกภาพ ท่าทางที่แสดงออก อุดมการณ์ สภาพเศรษฐกิจตลอดจนกลุ่มที่เข้าร่วมอยู่

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540 : 198) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะทางด้านความสามารถในการปฏิบัติงานคือ ผู้นำต้องมีสติปัญญาฉลาด รู้บทบาทตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความกล้าหาญ มีความแนบเนียน มีความเด็ดขาด มีความกระตือรือร้น มีความสามารถบังคับใจตนเองได้ มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความสามารถในการจูงใจ มีความสามารถในการประสานงานและมีผลงานที่ประสบผลสำเร็จ

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2540 : 4) ได้สรุปแบบสอบถามของผู้บริหารจากการสัมภาษณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 42 คน มีความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่จำเป็นสำหรับการบริหารงาน 1) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) มีความก้าวหน้าทันเหตุการณ์ 3) มีประสบการณ์ ความสามารถ ความรอบคอบ ความรู้กว้างขวาง 4) มีความเฉลียวฉลาดและปฏิภาณไหวพริบ 5) มีความสามารถในการโต้เหตุผลแก้ปัญหา 6) มีความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี 7) มีความรู้และทักษะเหนือชาวบ้าน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 6) ได้กำหนดมาตรฐาน เฉพาะสำหรับตำแหน่งเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจลักษณะงานที่ปฏิบัติ
2. มีความเข้าใจกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน
3. มีความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และมีความรู้ความเข้าใจ ในนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
4. มีความเข้าใจในนโยบายและแผนงานของกรม กระทรวงเจ้าสังกัด
5. มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาล ปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจและ สังคมของประเทศ

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ทั่วไปในการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติการจัดตั้งศาลปกครอง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอน การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหาร การศึกษาและระดับคุณภาพของผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา พ.ศ. 2540 การประกัน คุณภาพการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องมีความรู้เฉพาะตำแหน่ง ซึ่งประกอบด้วย งานวิชาการ งานด้านกิจการนักเรียนและนักศึกษา งานด้านบริหารและ ส่งเสริมการศึกษา และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ. 2545 : 1-2)

สรุป ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทั้งความรู้ความสามารถทั้งในด้านทฤษฎีและ การปฏิบัติ มีประสบการณ์ รู้จักประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ มีความคิดความเข้าใจ ในเชิงระบบ คิดปฏิบัติเป็นองค์รวมอย่างสมดุล

งานวิชาการถือเป็นหัวใจของสถานศึกษา สถานศึกษาจะดีมีคุณภาพขึ้นอยู่กับ การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ฉะนั้นผู้บริหารต้อง รับผิดชอบงานวิชาการเป็นพิเศษเพื่อให้งานอื่น ๆ ของโรงเรียนพัฒนาไปด้วยดี มีหน่วยงาน และนักการศึกษาหลายท่านกำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

เซอร์จิโอวานนีและคนอื่น ๆ (Sergiovanni and others. 1980 : 267-268) มีความเห็นว่าขอบข่ายของงานวิชาการต้องประกอบด้วย

1. การตั้งปรัชญาทางการศึกษาขึ้นมาเพื่อปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว
2. การจัดทำโครงการทางการศึกษาต่าง ๆ
3. การจัดให้มีการประเมินผลหลักสูตรและทักษะการเรียนรู้การสอน

4. การสร้างบรรยากาศภายในสถานศึกษาให้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง

5. การจัดหาวัสดุสำหรับการเรียนการสอน

กิติมา ปรีดีติลล (2535 : 57-58) ได้แบ่งขอบข่ายงานวิชาการออกเป็น 6 ประการ คือ

1. แผนงานปฏิบัติงานด้านวิชาการ

2. หลักสูตรและการสอน ประกอบด้วยหลักสูตร โครงการสอน ประมวลการสอน

3. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย งานการจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน

การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การจัดห้องสมุด การจัดทำคู่มือครู

4. สื่อการสอน

5. การปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศการสอน การฝึกอบรม

6. การวัดและประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 7) ได้กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการที่สำคัญ ๆ ไว้ 8 ประการ คือ

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

2. งานการเรียนการสอน

3. งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

4. งานวัดผลและประเมินผล

5. งานห้องสมุด

6. งานนิเทศภายใน

7. งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน

8. งานอบรมทางวิชาการ

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 9-16) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน 9 ประการ ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร

2. การบริหารการเรียนการสอน

3. การบริหารการประเมินผลการเรียน

4. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา

5. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ

6. การบริหารการวิจัยและพัฒนา

7. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ

8. การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ

9. การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา

สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 111) เสนอว่างานด้านวิชาการ เป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจขอบข่ายเนื้อหาและหลักการบริหารงานด้านวิชาการอย่างลึกซึ้ง ในขอบข่ายงานวิชาการ ต่อไปนี้

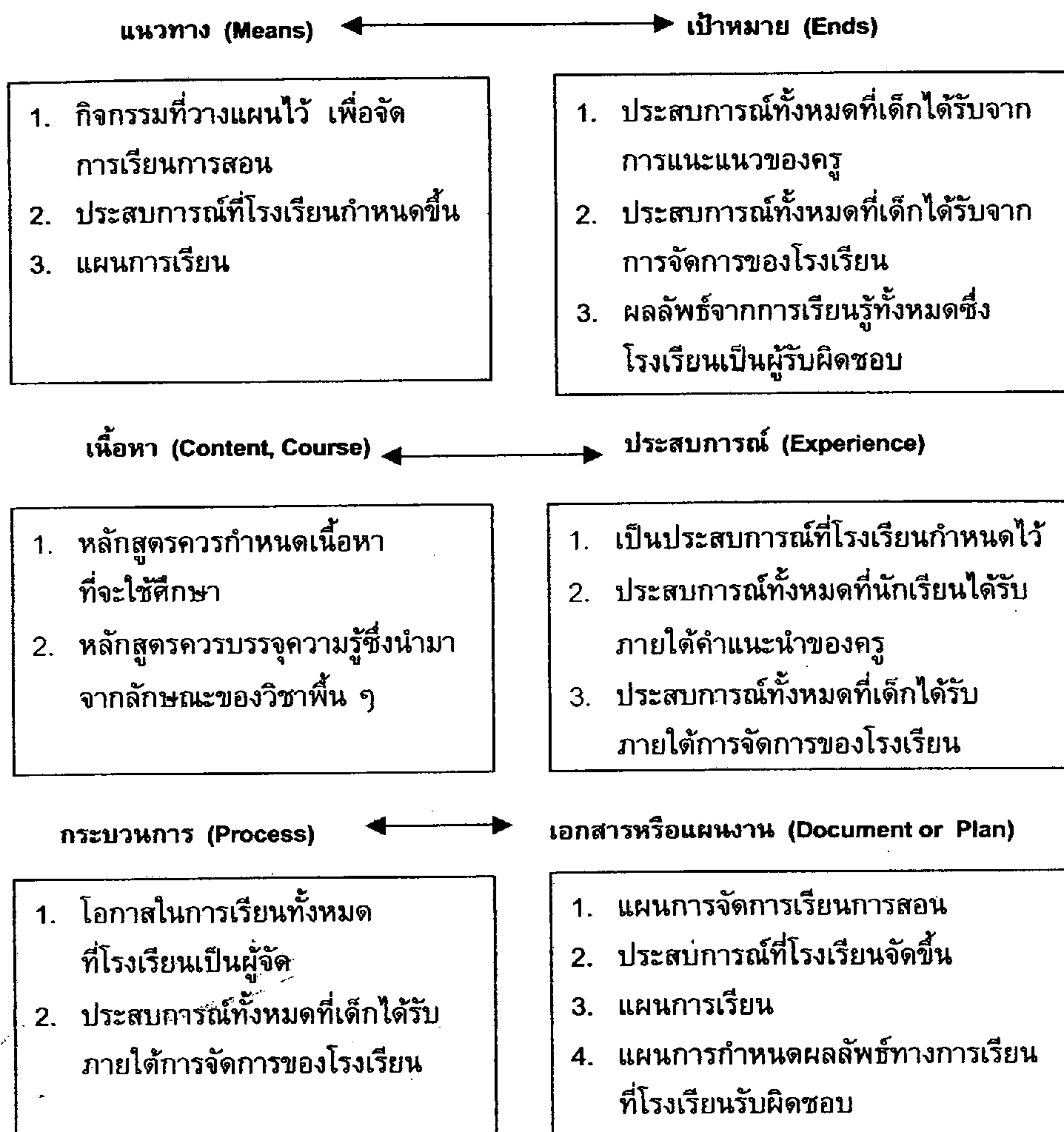
1. ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
3. ด้านการนิเทศภายใน
4. ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา
5. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

จากขอบข่ายงานวิชาการดังกล่าวพอสรุปได้ว่า งานวิชาการของสถานศึกษานั้นเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินงานวิชาการเหล่านี้ให้บรรลุผลสำเร็จและทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพให้มากที่สุด จึงอาจสรุปได้ว่า งานวิชาการของสถานศึกษามีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับขอบข่ายงานวิชาการที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 111) กล่าวไว้ 5 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยจะยึดเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้

ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรได้ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตรไว้ตามแนวความคิดที่แตกต่างกัน ดังนี้

โอลิวา (รุจิรี ภูสาระ. 2545 : 3 ; อ้างอิงจาก Oliva. 1992 : 5-6) ได้นำคำนิยามต่าง ๆ ของหลักสูตรมาเรียบเรียงไว้ดังนี้ หลักสูตร คือ สิ่งที่ใช้สอนในโรงเรียน ชุดวิชาที่เรียน เนื้อหา โปรแกรมการเรียน ชุดของสิ่งที่ใช้ในการเรียนการสอน ลำดับของกระบวนการ วิชา จุดประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ กระบวนการที่ศึกษา สิ่งที่ต้องการในโรงเรียน รวมทั้งกิจกรรมนอกห้องเรียน การแนะแนว และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สิ่งการสอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่โรงเรียนเป็นผู้จัด ทุกสิ่งที่กำหนดขึ้นโดยบุคคลในโรงเรียน ลำดับของกิจกรรมในโรงเรียน ที่ดำเนินการโดยผู้เรียน ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งเกิดจากระบบการจัดการของโรงเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของหลักสูตรชัดเจนยิ่งขึ้น เฮนเซน (รุจิรี ภูสาระ. 2545 : 4 ; อ้างอิงจาก Hensen.1995 : 8) ได้นำมาเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน ตามภาพประกอบ 4 ดังนี้

ภาพประกอบ 4 การจำแนกนิยามหลักสูตร

ที่มา : รุจิร ภูสาระ. (2545). *การพัฒนาหลักสูตร : ตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : บั๊ค พอยท์

ปรียา วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 25) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการคือ

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎีหลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหมายไว้

2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้าคือครู นักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น

3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียน

ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544 : 14-15) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้

4 ลักษณะ

1. หลักสูตรหมายถึง รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่ใช้สอน ซึ่งจะเน้นที่การกำหนด
เค้าโครงหรือหัวข้อและรายละเอียดของเนื้อหาที่จะสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
 2. หลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน
 3. หลักสูตรหมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอน
 4. หลักสูตรหมายถึง สิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนได้รับ
- อึ้ง อึ้ง (2545 : 7) กล่าวว่าหลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อ
แสดงถึงจุดมุ่งหมายการจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา
เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

ดังนั้น พอสรุปได้ว่าหลักสูตร คือแผนการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน
ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละ
วิชา วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและวิธีการประเมินผล

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดที่จะพัฒนาประเทศให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง
ด้านต่าง ๆ หลักสูตรการศึกษาของชาติถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ของประเทศเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขัน
และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรแกนกลางให้สถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้มีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2544 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
2545 : 111)

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของ
ประเทศ กรมวิชาการจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2544 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 112) ไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่
กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค
และเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถ

เทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 112-113) ไว้ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้นกำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้นตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้
 - ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
 - ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
 - ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
 - ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6
2. สาระการเรียนรู้ กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้
 - 2.1 ภาษาไทย
 - 2.2 คณิตศาสตร์
 - 2.3 วิทยาศาสตร์
 - 2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 - 2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา
 - 2.6 ศิลปะ
 - 2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี
 - 2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ โดยจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลุ่ตพู่ในการแก้ปัญหาและวิกฤติของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ (รุจิรี ภูสวระ. 2545 : 177) เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา และพลศึกษา กลุ่มภาษาต่างประเทศกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคน

เท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถความถนัดและความสนใจผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน (กรมวิชาการ. 2544 : 5-6)

วิเศษ ชินวงศ์ (2544 : 5-6) ได้กล่าวถึงลักษณะของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไว้ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรแกนกลาง สำหรับการจัดการศึกษาในระบบ 12 ปี ซึ่งเป็น การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี เริ่มหลังการศึกษาปฐมวัยหรือเมื่อเด็กอายุย่างเข้าปีที่ 7 จัดทำขึ้น เพื่อสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้มีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นำไปใช้

2. เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานยึดผลการเรียนรู้เป็นหลัก จำแนกสิ่งที่ต้องการให้เกิด ในตัวผู้เรียนเป็น 4 ด้านคือ ความรู้ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม มีการจัดทำ มาตรฐานการเรียนรู้หลายระดับเพื่อควบคุมคุณภาพของการจัดการศึกษา ได้แก่มาตรฐาน หลักสูตร มาตรฐานกลุ่มวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นและผลการเรียนรู้ช่วงชั้น

3. จัดโครงสร้างหลักสูตรเป็นช่วงชั้น โดยยึดพัฒนาการในการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นหลัก แบ่งช่วงชั้นออกเป็น 4 ช่วง โครงสร้างหลักสูตรกำหนดสาระการเรียนรู้หน่วยกิต และคาบเวลาเรียนเป็นช่วงชั้น ให้สถานศึกษานำไปจัดให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการ ของผู้เรียน

4. จัดสาระการเรียนรู้เป็นวิชาบังคับและวิชาเลือก หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดสาระการเรียนรู้เป็น 2 ประเภท ตามสัดส่วนที่กำหนด ได้แก่ วิชาบังคับและวิชาเลือก

5. จัดให้มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนรู้ของวิชาต่าง ๆ ทั้งวิชา บังคับและวิชาเลือกตามหลักการของหลักสูตร เน้นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ จริงเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ครอบคลุมการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรมและ ค่านิยม นอกจากนี้ยังกำหนดให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมเสริมพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งเรียกว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประกอบด้วย กิจกรรมเพื่อชีวิตและสังคมและกิจกรรมแนะแนว

6. จัดให้มีระบบการเทียบโอน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรสำหรับ การศึกษาในระบบ ส่วนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีการเทียบโอน ผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้กับหลักสูตรในระบบได้

ในหลักสูตรแกนกลางได้กำหนดกลวิธีจัดการสอนไว้มากมาย เช่น หลักสูตร แกนกลางได้กล่าวไว้ว่า (ชาติรี สารานู. ม.ป.ป. : 10-11)

1. สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา

2. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง

3. ฝึกการปฏิบัติให้ ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น

4. รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ

อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน

6. ปลุกฝังค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
7. อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความรอบรู้
8. สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
9. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
10. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่
11. สามารถเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ในทุกกระบวนการศึกษา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ จึงต้องมีหลักสูตรของตนเองคือหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วยการเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกรายภาค และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 116)

การจัดการเรียนการสอนทุกระดับการศึกษาเป็นผลมาจากการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นหลักสูตรจึงเป็นแม่บทสำคัญในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นที่รวมจุดมุ่งหมาย เนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการเรียนการสอน จะต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดีเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ คือการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้ครูได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน (Beauchamp. 1981 :164) และกมล ภูประเสริฐ. (2545 : 9-10) กล่าวว่าการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษาควรดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ ที่ได้กำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้โดยการจัดเป็นกลุ่ม ๆ ไว้ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางนี้มีประโยชน์ต่อสถานศึกษาตรงที่ช่วยให้บุคลากรของสถานศึกษาได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางโดยละเอียด เพื่อการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้รายปี และรายภาคเรียนต่อไป นอกจากนี้จะช่วยให้เกิดแนวคิดที่สถานศึกษาจะมีแนวในการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่นของตนในส่วนใดบ้าง

2. การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ

สภาพแวดล้อม ทรัพยากร สภาพการดำรงชีวิตและปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่นโดยตรง แต่เนื่องจากมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางจะเขียนไว้ครอบคลุมค่อนข้างมาก ถ้าสถานศึกษาเห็นว่ามาตรฐานการเรียนรู้มีอยู่แล้ว ก็อาจกำหนดเฉพาะสาระการเรียนรู้เฉพาะท้องถิ่นที่จำแนกตามช่วงชั้น

3. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการนำผลงานในข้อ 1 และข้อ 2 มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้เป็นรายปี กำหนดเวลาเรียนให้เหมาะสม สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จะต้องกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้เป็นรายภาคและกำหนดหน่วยกิตให้เหมาะสม

3. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต้องนำเอกสารสาระการเรียนรู้ตามข้อ 3 ที่เกี่ยวข้องกันมาบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย ๆ เพื่อสะดวกแก่การจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กัน แต่ละหน่วยการเรียนรู้จะประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และเวลาเรียน ซึ่งเมื่อรวมทุกหน่วยเข้าด้วยกันจะสมบูรณ์ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นรายภาคหรือรายปี แต่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ต้องทำเป็นรายวิชา นอกจากนั้นยังต้องดำเนินงานอื่น ๆ ตามที่กำหนดด้วย

ผู้บริหารนอกจากจะมีหน้าที่ในการบริการด้านวิชาการแล้ว ยังต้องเป็นผู้ให้บริการการนำหลักสูตรไปใช้ (รุจิรี ภูสาระ: 2545 : 198) ซึ่งได้แก่

1. การบริการจัดการห้องสมุด ให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญที่สุดในโรงเรียน โดยจัดหาเอกสารอ้างอิง การใช้วิธีการสืบค้นที่ทันสมัย ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการอ่าน เพื่อเชิญชวนให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน รู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

2. จัดหาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ภายนอกสถานศึกษา เช่น จัดหาสื่อธรรมชาติ แทนการใช้สื่ออุปกรณ์ราคาแพง รวมทั้งจัดหาปัญญาท้องถิ่นโดยจัดเป็นทำเนียบเพื่อช่วยให้ครูได้มีโอกาสใช้บุคลากรเหล่านี้เสริมสร้างความรู้ในสภาพจริงของท้องถิ่น

3. จัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้สวยงาม สะอาด น่าอยู่ ปลอดภัยและปราศจากอบายมุข

4. จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเป็นประจำ เพื่อรับฟังความคิดเห็นผลการใช้หลักสูตร คือ พฤติกรรมและการปฏิบัติของนักเรียน ที่เปลี่ยนแปลงไปจากการใช้หลักสูตร

5. จัดให้มีอาคารสถานที่ ห้องเรียนเฉพาะเท่าที่จะมีโอกาสจัดได้ เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. จัดทำและจัดหาสื่อ/อุปกรณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมตามที่หลักสูตรกำหนด

7. จัดสรรงบประมาณ โดยคำนึงถึงการใช้หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าอาคารสถานที่

8. จัดโครงการในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนตั้งแต่ครู นักเรียน เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง ให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุด ในการบริหารงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติงานตามภารกิจของสถานศึกษาดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 37-38)

1. จัดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น แนวการสอน กำหนดการสอน คู่มือครู ให้เพียงพอและครบทุกระดับชั้นเรียน

2. พัฒนาดนเองและครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร อยู่เสมอโดยเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม ฟังการอภิปราย หรือสนทนาร่วมกับผู้มีความรู้ด้านหลักสูตรหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. ผู้บริหารและครูควรทำความเข้าใจหลักสูตรให้ชัดเจน ตั้งแต่หลักการ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระ ตลอดจนถึงการวัดผลและประเมินผล โดยอาจตั้งเป็นคณะทำงาน ทำการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรซึ่งควรประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา เป็นประธาน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์และครูผู้สอน แล้วเผยแพร่ให้ทุกคนทราบ

4. วางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา โดยการจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องและครูผู้สอนเพื่อชี้แจง แนะนำ ทบทวนหลักสูตร ก่อนเปิดภาคเรียนหรือก่อนลงมือสอน

5. นิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้โดยพิจารณาจากรายงานต่าง ๆ เช่น บันทึกการสังเกตการสอน แผนการสอน คุณภาพและความรู้ความสามารถของนักเรียน

6. ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตร โดยการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุทั้งในส่วนของคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียนและในส่วนของปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

7. สำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา หรือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ดำเนินการศึกษาหลักสูตรและการนำไปใช้ในชั้นมัธยมศึกษา และศึกษาแนวทางการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนเกณฑ์เข้าเรียนในระดับประถมศึกษา

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร หมายถึง การศึกษาทำความเข้าใจ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง สาระการเรียนรู้ของหลักสูตร ตลอดจนการวัดผลและการประเมินผลเพื่อนำหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปสู่การปฏิบัติ โดยมีการวางแผน การประชุมชี้แจง การประชาสัมพันธ์ การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรและมีการติดตามผลการใช้หลักสูตร

ด้านการจัดการเรียนการสอน

การเรียนการสอน (Learning) เป็นการดำเนินการหรือการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนเป็นอย่างดีและดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่เตรียมไว้ (สมาลี จันทรชลอ. 2542 : 11)

การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในกระบวนการใช้หลักสูตร เพราะเป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับเด็กและเด็กได้ปฏิบัติมากที่สุด การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูและเด็กทำร่วมกัน ถ้าจะแยกออกเป็น 2 ส่วน ก็เป็นการเรียนคือ กิจกรรมที่เด็กทำและการสอนคือกิจกรรมที่ครูทำ แต่ในทางปฏิบัติแล้วทั้งสองอย่างนี้ทำไปพร้อม ๆ กัน จึงเรียกรวมกันว่าการเรียนการสอนในการบริหารงานด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารควรยึดหลักการการจัดการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตร กล่าวคือครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ นั่นคือเป็นกิจกรรมของเด็กโดยเด็กและเพื่อเด็ก ครูเป็นผู้ดำเนินการให้กิจกรรมเป็นไปในแนวทางตามที่แผนการสอนและคู่มือเสนอแนะไว้ เด็กเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการสอนโดยวิธีใด ๆ ก็ตามครูเป็นเพียงผู้ควบคุมดูแลและแนะนำเพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตร ประถมศึกษา มีหลักการและวิธีการเป็นแนวทางปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 114-115) ดังนี้

1. กระบวนการเรียนมีความสำคัญเท่ากับเนื้อหา
2. นักเรียนเป็นผู้แสดง ครูเป็นผู้กำกับการแสดง
3. นักเรียนค้นหาความรู้ สรุป และตัดสินใจด้วยตนเอง
4. ปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎี
5. ใช้วิธีการหลายอย่าง
6. เน้นกระบวนการกลุ่ม

หลักการในการจัดการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ผู้สอนจะต้องศึกษาวิเคราะห์ให้เข้าใจสาระสำคัญเลือกวิธีการที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติให้เกิดผลกับผู้เรียนอย่างจริงจัง การจัดการเรียนรู้จะต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 122 – 123) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านความรู้ ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ภารกิจในการสอนว่าจะจัดการเรียนรู้อย่างไร ผู้เรียนจึงจะเข้าใจความหมายของสิ่งที่เรียนรู้และโครงสร้างของความรู้ ประกอบด้วยข้อมูลข้อเท็จจริง หลักการกฎเกณฑ์ไปจนถึงทฤษฎี อย่างมีลำดับขั้นตอนซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีหลักในการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามสถานศึกษาจะต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และผลการเรียนรู้ตลอดจนสาระให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตร เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพ

ให้เป็นไปตามเป้าหมายด้วย

2. ด้านคุณธรรม การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ด้วย ครูให้ความรักความเมตตาต่อศิษย์จะทำให้ผู้เรียนเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดพลังในการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าทำ ในสิ่งที่ถูกต้องเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น

3. ด้านกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ควรเป็นการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ที่นำมาใช้จะประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ทั่วไปที่ใช้ได้กับหลาย ๆ วิชา เช่น กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นต้น นอกจากนี้ในการเรียนรู้แต่ละวิชา กิจกรรมจะต้องเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้เฉพาะวิชา เช่น วิชาวิทยาศาสตร์จะใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

4. การบูรณาการตามความเหมาะสม เนื่องจากการเรียนรู้สามารถเกิดได้ในทุกที่และทุกโอกาส ทั้งการเรียนรู้ในห้องเรียน ในสภาพแวดล้อมและในธรรมชาติผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และบูรณาการเชื่อมโยงไปสู่ชีวิตจริง

ในการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต้องยึดตัวนักเรียนว่าผู้เรียนต้องการเรียนอะไร สื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่ครูจะจัดให้ ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เรียกว่า CIPPA MODEL (กาญจนา ไชยพันธุ์. 2544 : 7)

C = Construct คือ การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยกระบวนการแสวงหาข้อมูล ทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ ตีความ แปลความ สร้างความหมาย สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปข้อความรู้

I = Interaction คือ การที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เรียนรู้จากกันและกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

P = Participation คือ การให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มากที่สุด

P = Process/Product คือ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน ข้อความที่สรุปได้

A = Application คือ การให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึงการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตเหมาะสมกับความสามารถและความสนใจผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (กรมวิชาการ. 2539 : 1) และมีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดไว้หลายท่านดังต่อไปนี้

โกวิท วรพิพัฒน์ (2540 : 19) กล่าวว่า การเรียนการสอนที่พึงประสงค์ หมายถึง กระบวนการพัฒนาให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น

ส่วนทศนา เขมมณี (2542 : 4) กล่าวว่าทำให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การให้ผู้เรียนเป็นจุดสนใจ (Center of Attention) หรือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มตัว ตั้งใจ มีความจดจ่อผูกพันกับสิ่งที่ทำ

ส่วนชาญชัย ยมดิษฐ์ (2543 : 27) ให้ทัศนะว่ากระบวนการที่ผู้เรียนได้รับการยกระดับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เกิดแรงจูงใจภายในในการกระตือรือร้น สืบค้นหาความรู้ ความจริง โดยการค้นพบด้วยตนเองอันเป็นผลมาจากความต้องการประสบผลสำเร็จ การเรียนรู้ที่ได้รับการฝึกฝนและปฏิบัติมาจากบทบาทผู้ที่เป็นเจ้าของของการเรียนรู้ อย่างแท้จริง

สอดคล้องกับวิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542 : 240) ให้ความหมายว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่นำวิธีสอนหรือเทคนิคการสอนที่หลากหลายมาเลือกใช้ อย่างมีการสลับปรับเปลี่ยนให้ผู้เรียนมีความสนใจเรียนรู้อย่างมีความสุขและเกิดการเรียนรู้

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อสรุปด้วยตนเอง ตามความสนใจ ความถนัดและ ศักยภาพของตนเอง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูป การศึกษา โดยมุ่งให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลักเพื่อเป็นการเตรียมการรองรับกระแส การเปลี่ยนแปลงของโลกในด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจและการเมือง ทั้งนี้ได้ให้ ความสำคัญสูงสุดในกระบวนการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและรู้จักแสวงหาความรู้ ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้เขียนจึงเสนอแนวคิดลักษณะและรูปแบบตลอดจนบทบาทของ ผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน/การเรียนรู้ในมาตรา 24 ได้กำหนดให้สถานศึกษาและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. 2544 : 135 – 136)

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัย บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรฝ่ายสนับสนุนและนักเรียนที่มีความพร้อม ความรู้ความเข้าใจถึงวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในโรงเรียนที่จะกำกับดูแลการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ (ปัญจะ เกสรทอง. 2002 : Online)

1. จัดครูอาจารย์รับผิดชอบในหมวดวิชาต่าง ๆ โดยจัดให้สอนตามความถนัด ความรู้ประสบการณ์ของครู ให้การสนับสนุนเป็นที่ปรึกษาและพัฒนาครู
2. ดูแลส่งเสริมให้มีสื่อสำหรับการค้นคว้าที่ดีและมีความหลากหลาย
3. จัดส่งเสริมให้สถานศึกษามีห้องสมุดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีความสะอาดร่มรื่น
4. ดูแลส่งเสริมให้ครูอาจารย์ สามารถให้ความรู้แก่นักเรียนอย่างทั่วถึง สอดคล้อง กับสภาพปัญหา สภาพร่างกาย สติปัญญาและความต้องการของนักเรียนแต่ละคน
5. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความสามารถตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและทำงาน อย่างมีประสิทธิภาพ
6. ติดตามการปฏิบัติงานของครูและผลที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอเพื่อแก้ไขและปรับปรุง พัฒนาระบบการเรียนการสอน

7. ดูแลส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาปรับปรุงเกณฑ์การทำผลงานทางวิชาการให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ทำผลงานต่อผู้เรียน

เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างได้ผลดี การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจึงควรมีหลักในการจัดตั้งที่ สุลล วังสินธ์ (2539 : 39) สรุปไว้ว่าหลักการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเองและมีเสรีภาพแห่งการเรียนรู้ตลอดทั้งให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพของตนและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ ธนู ฤทธิกุล (2542 : 43) ที่กล่าวว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ได้ผลดีควรยึดหลัก 1) การเรียนเป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้น ผู้เรียนจึงควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและมีส่วนในกิจกรรมการเรียน การสอน 2) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กันมิใช่แหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ประสบการณ์ความรู้สึกรักนึกคิดถึงของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ

3) การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ จึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำและสามารถใช้การเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองนั้นมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี 4) การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้นั้นมีความสำคัญหากผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะในเรื่องนี้แล้วจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ที่ตนต้องการ 5) การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียนคือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลักสูตรแกนกลางโดยให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น และร่วมกับบุคคล องค์กร สถาบันต่าง ๆ จัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน ทั้งนี้หลักสูตรต้องมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ต้องส่งเสริมให้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ เน้นทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องจัดให้สอดคล้องกับ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้ เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติผสมผสาน ความรู้ต่าง ๆ พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม คุณลักษณะ จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ สถานศึกษาจึงต้องพัฒนา กระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมผู้สอนวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (วิจัย ประสิทธิภาพวิชาชีพ. 2544 : 5)

การบริหารการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดให้มีการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ (กมล ภูประเสริฐ. 2545 : 10-11)

1. การรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับ หน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. การกำหนด การเตรียมการและการจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องใช้ที่ สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ สิ่งต่าง ๆ สื่อและอุปกรณ์ก็จะเป็นสิ่งที่นักเรียนใช้ปฏิบัติ
3. การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชา ตามแนวคิดในปัจจุบันต้องการให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง ซึ่งเป็นการ ประเมินที่สอดคล้องกับจุดเน้นของกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้า ทดลอง ปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ ก็ควรประเมินจากการปฏิบัติและผลงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจแตกต่างกันไป สำหรับผู้เรียนแต่ละคนไม่สามารถประเมินโดยการใช้แบบทดสอบในทุก ๆ เรื่อง เหมือนแต่ก่อน ประกอบกับแต่ละหน่วยการเรียนรู้/รายวิชามีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ไว้แล้ว การประเมินจึงต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ นั้น ๆ ด้วย
4. การจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคน ในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรสถานศึกษา จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะของการบูรณาการอยู่แล้ว ฉะนั้น ผู้สอนแต่ละคนสามารถนำเอาผลงานจาก

ข้อ 2 - 3 มาใช้ในการจัดทำแผนการสอนเชิงบูรณาการได้โดยตรง ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 จัดทำแผนการสอนเป็นรายวิชา

5. การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการเยี่ยมชั้นเรียน หรือการประชุมปรึกษาหารือกันเป็นระยะ

6. การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนโดยการนิเทศภายใน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 38-39) ได้ให้แนวทางการกระบวนการในการปฏิบัติงานวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

1. จัดให้มีแผนการสอนให้ครบถ้วนทุกชั้นและทุกกลุ่มสาระ สำหรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งเน้นให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำแผนการสอนเอง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำและกระตุ้นให้ครูจัดทำและติดตามการนำไปใช้ด้วย
2. จัดห้องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจำนวนนักเรียน รวมถึงจัดวัสดุครุภัณฑ์และ สิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอตามความจำเป็น
3. จัดสถานที่อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้และห้องพิเศษเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนในกลุ่มสาระต่าง ๆ ตามสภาพความพร้อมของสถานศึกษา
4. ตรวจสอบการจัดตารางสอนให้เหมาะสมกับเวลาและสอดคล้องกับอัตราเวลาเรียน ในหลักสูตรทุกกลุ่มสาระ ทุกชั้นเรียนและให้มีตารางสอนรวมของสถานศึกษาด้วย
5. จัดทำหรือจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตรและแบบพิมพ์ต่าง ๆ ที่สนับสนุน การสอน เช่น แผนการสอน คู่มือครู และเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับครูผู้สอนให้เพียงพอ ทุกระดับชั้น และทุกกลุ่มสาระ โดยการสำรวจความขาดแคลนและความต้องการ
6. จัดครูประจำชั้น ครูประจำวิชาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความถนัด หากไม่สามารถดำเนินการได้ก็ให้จัดตามความสมัครใจ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับนักเรียนด้วย
7. ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูโดยการตรวจแผนการสอน หรือบันทึก การสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ
8. เยี่ยมชั้นเรียน หรือสังเกตการสอน โดยกำหนดเป็นปฏิทินปฏิบัติงานไว้
9. จัดครูเข้าสอนแทนครูที่ขาดหรือครูที่ไม่มาปฏิบัติงานโดยมีการบันทึกมอบหมาย งานและบันทึกรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษร
1. ติดตามช่วยเหลือพิเศษ ช่วยแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ให้แก่ครูให้ขวัญและกำลังใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร
11. เป็นผู้นำให้ครูปรับปรุงการสอน ให้รู้จักใช้เทคนิคและวิธีการสอนแบบต่าง ๆ และเลือกกิจกรรมการสอนโดยคำนึงถึงสภาพความพร้อมของนักเรียน โรงเรียน ชุมชนและ

สิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญเพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี

สรุปการจัดการเรียนการสอน หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการจัดครูเข้าสอนประจำชั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ครูผู้สอนรับผิดชอบให้เหมาะสมกับวุฒิการศึกษา ความถนัดและ ประสบการณ์ของครู จัดหาวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนเพื่อบริการแก่ครู แนะนำ การจัดทำแผนการสอนและบันทึกการสอนของครู ตลอดจนสร้างบรรยากาศในสถานศึกษา ให้เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอนและส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเทคนิคการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ด้านการนิเทศภายใน

ปัจจุบันงานในด้านการศึกษามีความเจริญก้าวหน้ามากและมีการเปลี่ยนแปลง หลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ความรู้ในสาขาวิชาการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น แนวความคิดและแนวการเรียนการสอนใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น จำนวนครูและผู้บริหารที่ยังไม่มี ประสบการณ์เพิ่มขึ้น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายของการศึกษา ปัญหาดังกล่าว ข้างต้นสามารถจะแก้ไขได้โดยอาศัยผู้นิเทศหรือศึกษานิเทศก์ซึ่งมีหน้าที่นิเทศการศึกษาให้ครู มีความเจริญงอกงามทางวิชาการสามารถพึ่งตนเองได้และนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ให้เป็น ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้นเรื่องการนิเทศ การศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารควรจะได้ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักการ กระบวนการและวิธีการของการนิเทศการศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ต่อไป (กิติมา ปรีดีดิลก. 2535 : 261) มีผู้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา (Supervision) ไว้หลายลักษณะบางคนให้ความหมายในลักษณะของกิจกรรมทางวิชาการ ที่จัดให้กับครูบางคนให้ความหมายในลักษณะของงานวิชาการในโรงเรียน การให้ความหมาย ของการนิเทศในลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นนี้ยังขาดความชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติได้ยาก (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542 : 84)

สำหรับการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารที่จะต้องจัดให้มีขึ้นภายในสถานศึกษาของตน เพื่อช่วยเหลือและปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ สำหรับความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้ มานพ กาละดี (2535 : 269) ได้ให้ความหมาย การนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ผู้นิเทศนำมาใช้ในการ พัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติของครูให้มีผลต่อการปฏิบัติงานการสอนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

กอบกุล ไชยพันธ์ (2537 : 16) ได้ให้คำอธิบายว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นวิธีการจัดดำเนินการพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการจัด การเรียนการสอนให้สูงขึ้น ด้วยกระบวนการปฏิบัติงานที่ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันของ บุคลากรทางการศึกษาภายในสถานศึกษา ทั้งนี้โดยการนำของผู้บริหารสถานศึกษา

ในทำนองเดียวกัน กิตติ ปาประโคน (2538 : 10) ได้กล่าวว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นการดำเนินการจัดให้มีการร่วมกันดำเนินงานของบุคลากรภายในสถานศึกษาเองเพื่อให้การช่วยเหลือแนะนำ ชี้แจง แก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากรให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ส่งผลดีต่อคุณภาพของนักเรียน

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 42) ให้ความหมายการนิเทศภายในสถานศึกษาว่า เป็นการส่งเสริมสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลักคือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคม ให้เต็มวัยและตามศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน

จากความหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูในสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน แนะนำซึ่งกันและกันในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดหลักการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยใช้หลักการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 124)

1. การปฏิบัติงานตามวิทยาศาสตร์ โดยดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบครอบคลุมถึงวิธีการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติ การนิเทศ การประเมินผลการนิเทศ ซึ่งควรจะมาจากการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อถือได้

2. การปฏิบัติงานตามวิถีทางประชาธิปไตย เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เปิดใจกว้างยอมรับผลการประเมินตนเอง ยอมรับในเหตุผลและปฏิบัติตามข้อตกลง ตลอดจนใช้ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

3. การปฏิบัติงานเพื่อพัฒนา สร้างสรรค์ โดยการแสวงหาความสามารถพิเศษของครูแต่ละบุคคล เปิดโอกาสให้ได้แสดงออกและสนับสนุนส่งเสริมความสามารถเหล่านั้น

4. การปฏิบัติตามกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วม เน้นความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงาน โดยยึดวัตถุประสงค์การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ร่วมคิด ร่วมพัฒนา ทั้งนี้ เพื่อความสำเร็จของงานโดยส่วนรวม

5. การปฏิบัติงานเพื่อประสิทธิภาพ เน้นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ มีการควบคุม ติดตาม ผลการดำเนินงาน และผลผลิตอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมาตรฐานการศึกษา

6. การปฏิบัติงานโดยยึดวัตถุประสงค์ การดำเนินงานทุกครั้งต้องกำหนด

วัตถุประสงค์ การทำงานอย่างชัดเจน ออกแบบการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้
งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

เซอร์จิโอวานนีและสตาร์ราทท์ (Sergiovanni & Starratt. 1988 : 29 – 30)
ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาว่า 1) การนิเทศการศึกษาต้องคำนึงถึงการปรับปรุง
การเรียนการสอนและการดำเนินการศึกษาโดยทั่วไปรวมทั้งการจัดให้มีความสะดวกสบาย
ทางวัตถุต่าง ๆ 2) การนิเทศการศึกษาและการบริหารมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด
3) การนิเทศการศึกษาที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา วิทยาศาสตร์ และความเป็น
ประชาธิปไตย 4) การนิเทศการศึกษาที่ดีเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถใช้วิธีการทาง
วิทยาศาสตร์ได้ อาจใช้วิธีการทางการศึกษาปรับปรุงและประเมินผลผลิต 5) การนิเทศการ
ศึกษาที่ดีต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระเบียบ มีการประสานความร่วมมือและให้มีกิจกรรม
ต่อเนื่องกัน 6) การนิเทศที่ดีต้องเป็นวิชาชีพ นอกจากนี้ ชาร์ล มณีศรี (2538 : 27 – 28)
ได้เสนอหลักการนิเทศการศึกษาไว้ 7 ประการ ได้แก่ 1) การนิเทศเป็นการช่วย
กระตุ้นเตือนการประสานงานและแนะนำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ครูโดยทั่วไป 2) การ
นิเทศตั้งอยู่บนรากฐานประชาธิปไตย 3) การนิเทศเป็นกระบวนการส่งเสริมสร้างสรรค์
4) การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตรเป็นงานที่เกี่ยวข้องกัน 5) การนิเทศคือการสร้าง
มนุษยสัมพันธ์ 6) การนิเทศมุ่งส่งเสริมบำรุงขวัญ และ 7) การนิเทศมีจุดมุ่งหมายที่จะขจัด
ช่องว่างระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยเฉพาะในชนบท

แนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศการศึกษาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ในการจัดการนิเทศ
ภายในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ นั้น
ควรคำนึงถึงผู้รับการนิเทศเป็นสำคัญ กล่าวคือ จะต้องยึดหลักประชาธิปไตย เน้นวิธีการ
ทางวิทยาศาสตร์ มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีเป้าหมาย
ร่วมกันคือนักเรียน การนิเทศภายในสถานศึกษา มีความมุ่งหมายเดียวกับความมุ่งหมาย
ของการนิเทศการศึกษา คือ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครูให้ผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนของนักเรียนสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม มีผู้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศภายใน
สถานศึกษาไว้หลายลักษณะ ดังนี้

ชินวงศ์ ศรีงาม (2536 : 7) กล่าวว่า “การนิเทศภายใน” มีจุดมุ่งหมายหลักคือ
มุ่งพัฒนาครูผู้สอนให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทิศทางที่พึงประสงค์ สามารถจัด
กิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของ
บุคลากรภายในสถานศึกษาในอันที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยกันพัฒนางานด้านการเรียน
การสอนช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงที่สุด

สุดาวรรณ พานิชสุขไพศาล (2539 : 9) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศ
ภายในสถานศึกษาว่า เป็นการช่วยเหลือส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษาให้ได้
เข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็ก มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู สร้างขวัญและกำลังใจในการประเมินตนเอง
และความพึงพอใจในการทำงานเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนหรือตัวเด็ก

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542 : 90) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการ ต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนาคน การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ครูและบุคลากรเหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น
2. เพื่อพัฒนางาน การนิเทศการศึกษาได้มีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่นักเรียน ซึ่งเป็นผลผลิตจากการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเหตุนี้การนิเทศที่จัดขึ้นจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนางานซึ่งได้แก่ การสอนนั่นเอง
3. เพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์ การสร้างประสานสัมพันธ์นั้นเป็นผลที่เกิดจากการทำงานร่วมกันรับผิดชอบร่วมกัน ผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำผู้ตาม ซึ่งไม่ใช่เป็นการทำภายใต้การถูกบีบบังคับ และคอยตรวจตราหรือคอยจับผิด
4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การสร้างขวัญและกำลังใจนั้นถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการนิเทศ ทั้งนี้เพราะขวัญและกำลังใจ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจทำงาน หากการนิเทศไม่ได้ทำการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานแล้วการนิเทศก็ย่อมจะประสบผลสำเร็จได้ยาก

สรุปแล้วความมุ่งหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษาก็เพื่อพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้ปรับปรุงตนเองทั้งด้านการสอน สร้างขวัญกำลังใจและความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

การดำเนินงานใด ๆ ก็ตามจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการทำงาน การนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน หากต้องการให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการนิเทศภายใน ซึ่งควรจะเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องกัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 125) ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการนิเทศ
2. ขั้นตอนวางแผนการนิเทศ
3. ขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนการนิเทศ
4. ขั้นตอนประเมินผลการนิเทศ
5. ขั้นตอนปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ

ส่วน แฮริส (Harris. 1985 : 13 – 15) ได้เสนอกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ประเมินสภาพการทำงาน (Assessing) เป็นกระบวนการศึกษาถึงสภาพต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่เป็นที่จำเป็นที่จะนำมาเป็นตัวกำหนดถึงความต้องการจำเป็น เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
2. จัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing)
3. การออกแบบวิธีการทำงาน (Designing) ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผนหรือกำหนดโครงการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ

4. การจัดสรรทรัพยากร (Allocating resources) ซึ่งเป็นกระบวนการแบ่งและกำหนดทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การนำไปใช้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

5. การประสานงาน (Co – ordinating) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคน เวลา วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบรรลุผลสำเร็จ

6. การชี้นำในการทำงาน (Direction) ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดสภาพที่เหมาะสมอันสามารถบรรลุผลในการเปลี่ยนแปลง

การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ผู้นิเทศ ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ครูวิชาการและครู-อาจารย์ที่ผู้บริหารมอบหมายดำเนินการโดยใช้ภาวะผู้นำ ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ประสานและใช้ศักยภาพการทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนางานของสถานศึกษานั้น ๆ โดยส่วนรวมให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 123)

1. เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและให้เป็นไปตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการ ของชุมชน สังคม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน

4. เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน ตลอดจนความต้องการในวิชาชีพ

5. เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนปฏิรูประบบบริหารโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบ ชื่นชมในผลงาน

6. เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชน สังคมและวัฒนธรรม

การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้ (กมล ภูประเสริฐ. 2545 : 13-14)

1. การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในที่มีหลักการให้บุคลากรทุกคนร่วมกัน รับผิดชอบในการนำสถานศึกษาไปสู่มาตรฐานการศึกษาร่วมกัน ทุกคนจึงต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพึ่งตนเองได้ในทางวิชาการ แต่ละคนเป็นผู้นิเทศและ เป็นผู้รับการนิเทศตามความสามารถเฉพาะตัวในแต่ละด้าน

2. การกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายใน วิธีการที่จะนำไปใช้ควรเป็น วิธีการที่มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิด การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจจากการอ่าน การค้นคว้า การได้ไปประชุม อบรม สัมมนา ปฏิบัติการในระดับต่าง ๆ การสาธิตรูปแบบการสอนเพื่อช่วยกันค้นหาข้อบกพร่อง

และปรับปรุงให้เป็นรูปแบบของสถานศึกษาร่วมกัน การประชุมระดมสมองที่ไม่ต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์กันโดยตรง เป็นต้น

3. การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ
4. การร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยถือเป็นปัญหาของสถานศึกษาโดยส่วนรวม บทบาทของผู้บริหารในโรงเรียนกับการนิเทศ ในการพัฒนาระบบนิเทศให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 47 – 48)

1. ศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบนิเทศของโรงเรียน
 2. สร้างความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาระบบนิเทศของโรงเรียนให้แก่คณะครูในโรงเรียนและการพัฒนาตนเอง
 3. จัดหรือดำเนินการให้มีการจัดระบบนิเทศของโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ
 4. ให้ความรู้ คำแนะนำแก่บุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นิเทศในโรงเรียน
 5. ร่วมดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศของโรงเรียนกับคณะครูในโรงเรียน
 6. ติดตามประเมินผลดำเนินการร่วมกับคณะครูในโรงเรียนและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่คณะครูในโรงเรียนให้เห็นความก้าวหน้าของตนเองเผยแพร่ความสำเร็จของคณะครูในโรงเรียน ให้การเสริมแรงให้การยกย่องเพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน
- การนิเทศภายในสถานศึกษา มีหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 43 – 44) ดังนี้

1. การนิเทศภายในสถานศึกษา จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ
2. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารโรงเรียน โดยความร่วมมือของคณะครูในโรงเรียน
3. การนิเทศภายในสถานศึกษา จะต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครูและของโรงเรียน และสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของครู
4. เป้าหมายสำคัญในการนิเทศ คือ การส่งเสริม สนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียน ให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจหลัก คือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านให้เต็มตามวัยและเต็มศักยภาพ โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบกำกับในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจกล่าวได้ว่า เป้าหมายสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษาคือการสร้างครูมืออาชีพ

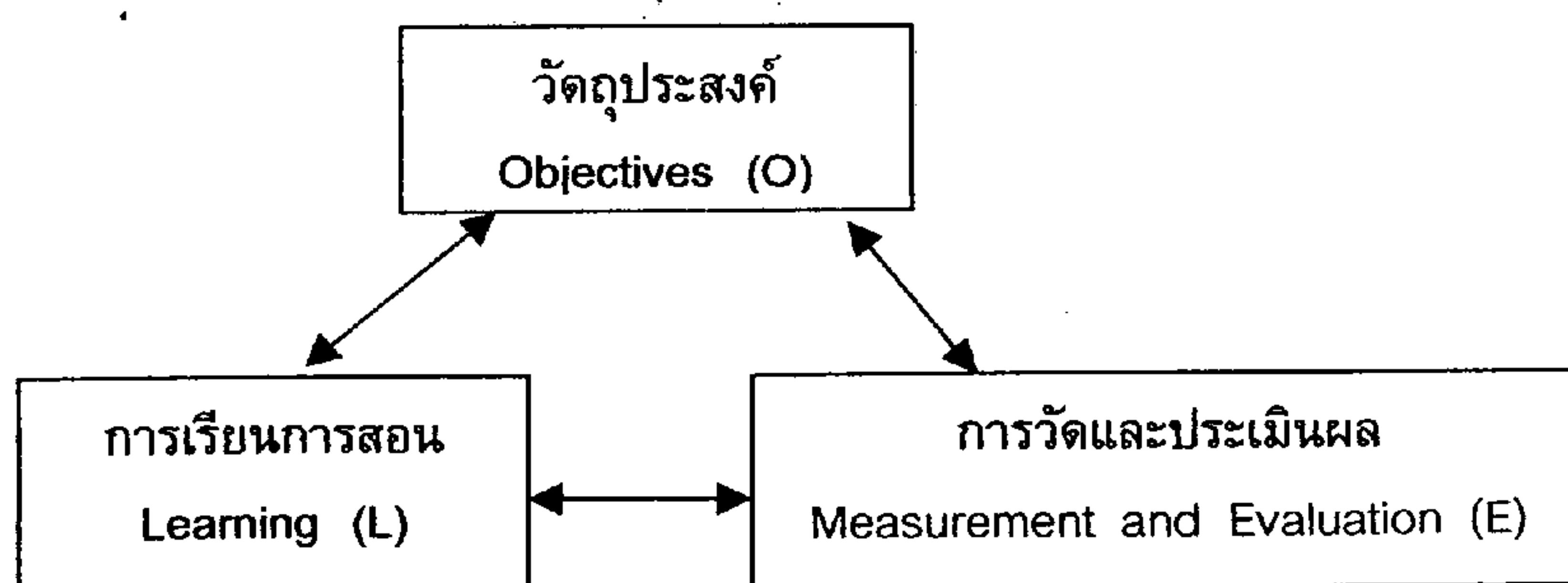
สรุป การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและแก้ปัญหากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา โดยการสำรวจปัญหาและความต้องการนิเทศ การจัดทำแผนและปฏิทินการนิเทศ การจัดทำเครื่องมือการนิเทศ การประชุม

ชี้แจงเปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วม มีการประเมินผลและสรุปผลการนิเทศ เพื่อพัฒนาเทคนิควิธีการสอน

ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา

การวัดและประเมินผลการเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นกระบวนการที่ตรวจสอบว่านักเรียนได้ถึงจุดหมายปลายทางตามที่หลักสูตรต้องการหรือไม่เพียงใด ผลจากการวัดและประเมินผลจะเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้ครูผู้สอนได้นำไปพิจารณาหาวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องและจุดอ่อนในด้านต่าง ๆ ได้ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้และความเข้าใจในหลักการวัดผลและประเมินผลรวมทั้งให้ความสำคัญในเรื่องนี้อย่างจริงจัง (อำภา บุญช่วย. 2537 : 129)

การวัดและประเมินผล (Measurement and Evaluation) เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการเรียนการสอน แต่ต้องมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และกับการเรียนการสอน กล่าวคือ การวัดผลต้องวัดจากวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และวัดในสิ่งที่ผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลจากการวัดและให้ข้อมูลแก่ผู้สอนและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการเรียนการสอน และเพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์เพียงใด ในขณะเดียวกัน วัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอนก็เป็นสิ่งกำหนดรูปแบบของการวัดให้เหมาะสมด้วย องค์ประกอบทั้ง 3 ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน (สุมาลี จันทรชลอ. 2542 : 11) สามารถเขียนเป็นวงจรความสัมพันธ์ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 5 วงจรความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
ที่มา : สุมาลี จันทรชลอ. (2542). การวัดและประเมินผล. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.

การบริหารการประเมินผลการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้ (กมล ภูประเสริฐ. 2545 : 13)

1. การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้/รายวิชาและกิจกรรม

การเรียนการสอน รวมทั้งการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อการพิจารณาในการเตรียมการ
ขั้นต่อไป ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงต้งบ่งชี้ที่กำหนดในมาตรฐานการเรียนรู้ด้วย

2. การกำหนดวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ
การเตรียมการในการสร้างเครื่องมือและการกำหนดวิธีการที่เป็นระบบในขั้นนี้ ควรกำหนด
ช่วงเวลาในการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างดำเนินการสอน การประเมินปลายภาคเรียนและ
ปลายปีด้วย เพื่อความสะดวกในการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้เรียนและรวบรวมผลงานของ
ผู้เรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อแสดงถึงความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3. การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือ
ที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งการดูแลให้มีการบันทึกผลการเรียนการสอน การบันทึกการสังเกตและ
การรวบรวมผลงานของนักเรียนตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ

4. การจัดทำหลักฐานการศึกษาตามที่กระทรวง/กรม/หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้

5. การนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่าง
สม่ำเสมอ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการประเมินที่ต้องการใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนา
ไม่ใช่การตัดสินได้-ตกของผู้เรียนแต่อย่างใด

7. การกำหนดรูปแบบ ระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ ทั้งการรายงาน
ผู้ปกครองระหว่างปี และการรายงานผลของสถานศึกษาช่วงปลายปีต่อสาธารณะและ
หน่วยงานต้นสังกัด

การประเมินการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สำหรับผู้สอนควรประเมิน 2 ส่วน ดังนี้ (สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 129)

ส่วนที่ 1 การประเมินเนื้อหาสาระความรู้และทักษะในรายวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตร

ส่วนที่ 2 การประเมินพัฒนาการและประเมินด้านคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งทั้ง 2 ส่วน มีรายละเอียดสิ่งที่ต้องประเมินดังนี้

1. ความรู้และทักษะพื้นฐานในแต่ละรายวิชา ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์
จากคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้

2. ทักษะในการแสวงหาความรู้ โดยการสังเกตหรือพูดคุยกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียน
ได้แสดงถึงความรอบรู้ ความเข้าใจ ความคิด การแก้ปัญหา วิธีปฏิบัติ ความมีเหตุผล
มุมมอง ความเจ็บค้มทางความคิด

3. ผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ การปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามขั้นตอนที่กำหนด
ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ

4. คุณธรรม จริยธรรม หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนแต่ละบุคคล
ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดด้านผู้เรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ. 2545 : 130) ควรดำเนินการดังนี้

1. การประเมินความรู้และทักษะในแต่ละวิชาควรกำหนดช่วงเวลาในการประเมินดังนี้

1.1 วัดและประเมินก่อนเรียน ควรประเมินก่อนการเรียนรู้ใหม่หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ใหม่ ซึ่งควรประเมิน 2 ลักษณะ ดังนี้ ประเมินความพร้อมของผู้เรียนและความรอบรู้ของผู้เรียน

1.2 วัดและประเมินระหว่างการเรียนรู้การสอน ควรดำเนินการ 2 ลักษณะดังนี้ การประเมินความก้าวหน้าในการเรียน การประเมินหาข้อบกพร่องเพื่อแก้ไขในกรณีที่ผู้เรียนไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียน

1.3 วัดและประเมินหลังสิ้นสุดการเรียนรู้การสอนควรดำเนินการดังนี้ การประเมินเพื่อสรุปและตัดสินความรู้ความสามารถของผู้เรียนหลังสิ้นสุดการเรียนรู้การสอน เพื่อตัดสินระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการประเมินหลังสิ้นสุดการเรียนรู้การสอนในแต่ละช่วงชั้นตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

2. การประเมินคุณธรรมจริยธรรมหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควรประเมินดังนี้ ประเมินทุกครั้งที่มีการเรียนรู้ โดยการวางแผนสังเกตผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีข้อบกพร่องในเรื่องใด จะได้ให้ความช่วยเหลือปรับปรุงแก้ไขทันที และครูผู้สอนทุกคนมาประชุมร่วมกัน เพื่อสรุปผลการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อรายงานผลพัฒนาการของผู้เรียนให้ผู้ปกครองทราบ

การประเมินการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วยวิธีการประเมินดังต่อไปนี้ (บุญเชิด ภิญโญนันต์พงษ์. 2545 : 1)

1. วิธีการประเมินจากการสื่อสารส่วนบุคคล เป็นการรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม รวมทั้งสามารถให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน การสื่อสารส่วนบุคคลสามารถแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ การถามตอบในชั้นเรียน การพบปะพูดคุยกับผู้เรียน การพูดคุยกับผู้อื่น การอภิปรายในชั้นเรียน การสอบปากเปล่า การอ่านบันทึกเหตุการณ์ของผู้เรียน การเขียนความเห็นในการตรวจการบ้านและแบบฝึกหัดประจำวัน

2. วิธีการประเมินจากการปฏิบัติ เป็นวิธีการประเมินที่ครูมอบหมายงาน/กิจกรรมให้ผู้เรียนทำ เพื่อให้ได้ข้อมูลว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด งาน/กิจกรรมสำหรับการประเมินจะกำหนดให้ผู้เรียนใช้ความรู้และทักษะของตนหลาย ๆ ด้าน แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้สำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพหรือไม่มากน้อยเพียงไร โดยอาศัยดุลยพินิจตัดสินของครูผู้สอน ซึ่งครูสามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการประเมินการปฏิบัติ ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินค่าหรือมาตรฐานประเมินค่า การประเมินจากสภาพจริงและการประเมินด้วยแฟ้มผลงาน (Portfolios)

3. วิธีการประเมินจากแบบทดสอบ การประเมินจากแบบทดสอบ ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ดังนี้คือ ข้อสอบอัตนัย ข้อสอบตอบสั้นและเติมคำ ข้อสอบเลือกตอบหลายตัวเลือก และข้อสอบแบบถูกผิดและจับคู่

วิธีการประเมินการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา คือ การประเมินตามสภาพจริง ลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริงเป็นการใช้ข้อมูลอย่างหลากหลาย เพื่อสรุปว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ทักษะ ความรู้สึกนึกคิดในเรื่องต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด เป็นไปตามเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้หรือไม่ โยงใยเรื่องราว เหตุการณ์ สภาพชีวิตจริงที่ผู้เรียนเป็นอยู่เป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อให้ผู้เรียนได้ตอบสนอง โดยการแสดงออก (Performance) ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ การลงมือปฏิบัติงาน หรือการผลิตชิ้นงาน ลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริง มีดังนี้ (ชัยฤทธิ์ คีลาเดช. 2540 : 30)

1. งานที่นำมาประเมินควรเป็นงานที่มีความหมาย คือ งานที่สอดคล้องกับชีวิตจริงในชีวิตประจำวัน การที่ทำให้ผู้เรียนได้ทำงานโดยการประยุกต์ความรู้ที่เรียนมาทำงานหรือแก้ปัญหาที่อยู่บนพื้นฐานของชีวิต
2. วิธีการในการประเมินควรหลากหลายและควรประเมินรอบด้าน คือ ประเมินทั้งความรู้ทักษะและคุณลักษณะนิสัย โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมหลากหลายประเมินหลายครั้ง เน้นการประเมินจากการปฏิบัติ (Performance) มากกว่าความรู้ (Knowledge)
3. การประเมินผลควรกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาจนได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ การประเมินผลโดยให้ผู้เรียนปฏิบัติงาน จะทำให้ผู้เรียนเห็นผลงานของตนเองและมองเห็นข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุงด้วยตนเอง ดังนั้น การประเมินตนเองจึงเป็นจุดเน้นที่สำคัญสำหรับผู้เรียนที่ต้องกระทำเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต
4. การประเมินผลเน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดระดับสูง การประเมินวิธีนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอน ผลงานที่สร้างสรรค์ควรเป็นผลงานที่ผ่านกระบวนการใช้ความคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมก่อนลงมือทำงาน
5. การประเมินเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ทางบวก การประเมินต้องจัดบรรยากาศไม่ให้เป็นสิ่งที่สร้างความเครียดและความเบื่อหน่ายให้แก่ผู้เรียน ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเห็นว่า การประเมินเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ต่อการนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาตนเอง
6. กำหนดผลงานและมาตรฐานงานให้ชัดเจน การกำหนดกรอบงานที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติต้องมีความชัดเจน สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตรหรือสอดคล้องกับสภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์
7. การประเมินเน้นการให้ผู้เรียนได้คิดใคร่ครวญ สะท้อนความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง อย่างมีเหตุผลของตนเอง
8. การประเมินเน้นการกำหนดปัญหาที่สามารถถ้อยโยงไปสู่ชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนได้ตอบสนองปัญหาหรือสถานการณ์ที่ใช้ในการประเมินควรเป็นสถานการณ์ที่เชื่อมโยงหรือสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน ดังนั้น ผู้ปกครองจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตจริงที่บ้านของผู้เรียน

9. การประเมินต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง การประเมินสามารถทำได้ตลอดเวลาและทุกสถานการณ์ทำให้มองเห็นความสามารถคุณลักษณะที่แท้จริง จุดแข็ง จุดอ่อนของผู้เรียน

10. งานที่ใช้ประเมินควรเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถ และทักษะในเชิงบูรณาการความรู้

มีนักวิชาการหลายท่านและหน่วยงานต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของการประเมินผลจากสภาพจริงไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2542 : 11) กล่าวถึงความหมายของการประเมินผลจากสภาพจริงว่าเป็นกระบวนการสังเกต การบันทึกและรวบรวมข้อมูลจากงานและวิธีการที่ผู้เรียนทำเพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจในการศึกษาถึงผลกระทบต่อดังกล่าว การประเมินผลจากสภาพจริงจะไม่เน้นเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้นการประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงานของนักเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาและการแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติในสภาพจริงในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นผู้ค้นพบและผู้ผลิตความรู้ นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง รวมทั้งเน้นพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อสนองจุดประสงค์ของหลักสูตรและความต้องการของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 4 – 5) กล่าวถึงความหมายของการวัดและประเมินผลจากสภาพจริงว่า หมายถึง การวัดและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงของผู้เรียน ที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุการณ์จริงในชีวิตจริง โดยยึดการปฏิบัติเป็นสำคัญมีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนเน้นพัฒนาการที่ปรากฏให้เห็นทั้งในและนอกห้องเรียน มีผู้เกี่ยวข้องในการประเมินหลายฝ่ายและเกิดขึ้นได้ในทุกบริบทเท่าที่จะเป็นไปได้ การประเมินผลจากสภาพจริงเป็นการประเมินที่มีลักษณะแบบไม่เป็นทางการ

ส่วน ส.ว.ส.น. ประมวลพจนานุกรม (2539 : 50) ให้ความหมายว่า การประเมินผลจากสภาพจริงเป็นการวัดโดยเน้นให้ผู้เรียนได้นำความรู้ แนวคิดในวิชาต่าง ๆ ที่เรียนเพื่อนำมาแก้ปัญหาโดยใช้ทักษะการคิดที่ซับซ้อน (Complex Thinking) มากกว่าที่จะถามความสามารถขั้นต้นหรือความสามารถย่อย ๆ เป็นการวัดผู้เรียนโดยรวม ทั้งด้านความคิด เจตคติ และการกระทำไปพร้อม ๆ กัน

จากความหมายของการประเมินผลจากสภาพจริงที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการประเมินผลจากสภาพจริงเป็นการประเมินผลที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยการแสดงออกหลาย ๆ ด้านเพื่อนำไปแก้ปัญหาโดยใช้ทักษะกระบวนการคิดที่ซับซ้อน ที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุการณ์ที่เป็นจริงในทุกบริบทเท่าที่จะเป็นไปได้

หลักการที่จำเป็นของการประเมินผลจากสภาพจริง (กรมวิชาการ. 2542. : 27) มีดังนี้

1. เป็นการประเมินความก้าวหน้าและการแสดงออกของนักเรียนแต่ละคน (มิใช่เปรียบเทียบกับกลุ่ม) บนรากฐานของทฤษฎีทางพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ และด้วยเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย

2. การประเมินผลจากสภาพจริงจะต้องมีรากฐานบนพัฒนาการและการเรียนรู้ทางสติปัญญาที่หลากหลาย

3. การประเมินผลจากสภาพจริงและการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมจะต้องจัดทำให้ส่งเสริมซึ่งกันและกัน คือ จะต้องพัฒนามาจากบริบทที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมที่นักเรียนอาศัยอยู่และที่ต้องเรียนรู้ให้เห็นกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

4. ความรู้ในเนื้อหาสาระทั้งในทางกว้างและลึกจะนำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนเรียนรู้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมาย สนองความต้องการและเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่

5. การเรียน การสอน การประเมิน จะต้องหลอมรวมกันและการประเมินต้องประเมินต่อเนื่องตลอดเวลาที่ทำการเรียนการสอน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม

6. การเรียน การสอน การประเมิน เน้นการปฏิบัติจริงในสภาพที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับธรรมชาติความเป็นจริงของการดำเนินชีวิต งาน/กิจกรรมการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดงานด้วยตนเองการเรียนการสอนจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาศักยภาพให้เต็มที่สูงสุดตามสภาพที่เป็นจริงของแต่ละบุคคล

สมนึก นนธิจันทร์ (2542 : 73 – 74) กล่าวถึงกระบวนการหรือขั้นตอนการประเมินผลจากสภาพจริง ต้องดำเนินการดังนี้

1. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ โดยวิเคราะห์จากหลักสูตร กลาง หลักสูตรท้องถิ่น คู่มือการเรียน เป็นต้น

2. ทำความชัดเจนกับลักษณะ/ความหมายของผลสัมฤทธิ์เหล่านั้น

3. กำหนดแนวทางของงานที่จะต้องปฏิบัติ คือ งานที่ทุกคนต้องทำและงานที่ทำตามความสนใจ

4. กำหนดรายละเอียดของงาน

5. กำหนดกรอบการประเมิน (ทำแผนผังการประเมินผลที่แสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหา กับพฤติกรรมที่ต้องการประเมิน)

6. กำหนดวิธีการประเมินผล อาจใช้วิธีการต่อไปนี้ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม การตรวจงาน การบันทึกจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง การเยี่ยมบ้าน การศึกษารายกรณี การใช้ข้อสอบแบบเน้นการปฏิบัติจริง ระเบียบสะสม และการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานดีเด่น

7. กำหนดตัวผู้ประเมิน (ควรมีใครบ้าง ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครองหรือใครอีกที่เหมาะสม)

8. กำหนดเกณฑ์การประเมิน

สรุป การวัดผลและประเมินผลการศึกษา เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวิธีการ และเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีการจัดประชุมชี้แจง การกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล ซึ่งเน้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและ มีการกำกับติดตามการวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ปัจจุบันการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และนับเป็น หนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่สถานศึกษาต้องดำเนินการเพื่อนำไปสู่การพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีนักการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ให้ความหมายของ การประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

สมาน ชาดิยานนท์ (2540 : 1) ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การสร้างความมั่นใจให้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานมาเข้ารับการศึกษาอบรม ที่โรงเรียนว่าเมื่อนักเรียนจบการศึกษาแล้วจะเป็นคนเก่ง คนดี มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถมีความประพฤติดี มีคุณธรรม มีร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ ตามมาตรฐาน ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร สอดคล้องกับความคาดหวังของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและ ประเทศชาติ

เกษม วัฒนชัย (2541 : 15) ได้เสนอว่าการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือการปฏิบัติ หากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่ได้กำหนดไว้ จะทำให้เกิด ความเชื่อมั่นได้ว่าจะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามลักษณะที่ประสงค์

กรมสามัญศึกษา (2542 : 8) ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ส่วนอรรุ จันทวานิช (2542 : 79) ให้ความหมายของการประกันคุณภาพ การศึกษาว่าหมายถึง วิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติหรือแนวทางในการดำเนินงาน ในการจัดการศึกษาที่เป็นหลักประกันว่านักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา เป็นที่ยอมรับของสังคม

ศิริจันทร์ ทองประเสริฐ (2543 : 34) ได้กล่าวไว้ว่า การประกันคุณภาพ การศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่มีการทำเป็นระบบหรือมีการวางแผนไว้เพื่อสร้างความเชื่อมั่น อย่างเหมาะสมว่าผลิตภัณฑ์ กระบวนการ หรือบริการเป็นไปตามความต้องการที่ระบุไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 7) ให้ความหมายการ ประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจ ปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้าง

ความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียนและผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อมได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชนและสังคมโดยรวมการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ “ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตไม่มีคุณภาพ

สรุปได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึงการดำเนินการที่สร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด มีการวางแผน การดำเนินงาน และตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามลักษณะที่พึงประสงค์

หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 134-136) มีดังนี้

1. ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
2. ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาให้มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
 - 2.1 กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา
 - 2.2 กำกับ ติดตามและให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการ ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 2.3 เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวนและ รายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
3. ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงาน ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
4. ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระ การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยคำนึงถึง หลักการและครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้
 - 5.1 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและ ความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ
 - 5.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและสภาพความสำเร็จของการพัฒนา ได้อย่างต่อเนื่องชัดเจน และเป็นรูปธรรม
 - 5.3 กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาหรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่อ้างอิงได้ ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้

การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

5.4 กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

5.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียน รับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.6 กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคลากร ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

6. ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดไว้

7. ให้คณะบุคคลตามข้อ 2 (2.3) ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานการ ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสำหรับการตรวจสอบและ ทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น การสังเกตพฤติกรรมและกระบวนการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอบถาม การสัมภาษณ์ การพิจารณาหลักฐานร่องรอยการปฏิบัติงานตัวอย่างผลงาน และแฟ้มสะสมงาน ตลอดจนการใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบทดสอบและแบบวัด มาตรฐาน เป็นต้น

8. ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพร้อมหลักฐานข้อมูล และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามข้อ 7 เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

แนวคิดหลักในการประกันคุณภาพการศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 5 - 6) มีดังนี้

1. การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (child – centered development) มุ่งประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้ตลอดชีวิต ในการจัดการศึกษาจึงต้องช่วยกระตุ้น เอื้ออำนวยความสะดวกและ ส่งเสริมผู้เรียนแต่ละคนให้พัฒนาเต็มศักยภาพและมีคุณภาพสามารถอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข

2. การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (school – based management) โดยมุ่งให้โรงเรียนมีอำนาจในการตัดสินใจบริหารจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนเพิ่ม ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้และเป็นการเสริมพลังให้สถานศึกษา ชุมชนและสังคมร่วมมือ กันจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

3. การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ (participation and collaboration)

โดยมุ่งให้ทุกฝ่าย ทุกส่วนของสังคม เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลทุกคนและกับสังคมโดยรวม ทำให้เกิดความรู้สึกว่าการศึกษาคือเป็นเรื่องของทุกคน (all for education) ที่จะต้องมุ่งมั่นร่วมกันพัฒนา

4. การกระจายอำนาจทางการศึกษา (decentralization of education) เป็นการมุ่งกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษา (stakeholders) โดยเชื่อว่าการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ผู้ถือประโยชน์โดยตรง จะทำให้เกิดความตระหนักต่อผลได้ผลเสียที่เกิดขึ้นและเกิดความร่วมมือในการมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจัง

5. การแสดงความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ (accountability) มุ่งให้สถานศึกษาแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษาต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมในการปฏิบัติหน้าที่ให้ได้มาตรฐานซึ่งสามารถตรวจสอบได้ เพื่อเป็นหลักประกันสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 3) ได้กำหนดไว้ 3 ข้อ คือ

1. รัฐกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหาร งานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร ทรัพยากรให้จังหวัดและสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท
2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา
3. โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อนักเรียนและผู้ปกครอง มาตรฐานที่กำหนดและผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา

ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งโดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข

การประกันคุณภาพการศึกษา มีความสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน
2. ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง
3. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและ

มาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษามีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการบริหารจัดการ และการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงขึ้น

การประกันคุณภาพการศึกษามีประโยชน์ต่อนักเรียน โรงเรียน ประชาชน หน่วยงาน และสังคม ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2542 : 29)

1. นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ มีคุณลักษณะต่างๆ ครบถ้วน ตามหลักสูตร มาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม
2. โรงเรียนมีทิศทางการจัดการศึกษาที่ชัดเจนตามมาตรฐานกลางที่กำหนด โดยระบบบริหารคุณภาพ มีการทำงานที่มีมาตรฐานเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย มีการแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาที่สามารถตรวจสอบได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
3. ชุมชน มีความมั่นใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เข้าร่วมจัดการศึกษา และส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน
3. สถานศึกษาและหน่วยงานที่รับผู้จบการศึกษามีความมั่นใจและพึงพอใจ ในคุณภาพของผู้จบการศึกษา
5. สังคมมั่นใจในการจัดการศึกษาและมีหลักประกันคุณภาพของการจัดการศึกษา และการรายงานผลกับสาธารณชน

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาโดยให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำรายงานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเป็นประจำทุกปี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องได้รับการประเมินอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุกระยะ 5 ปี ทั้งนี้การประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกสำหรับสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการภายใน 6 ปี นับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติมีผลบังคับใช้ คือ

ภายในเดือนสิงหาคม 2548 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 134)

กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 3 – 4) กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541 : 3 – 4) กรมวิชาการ (2542 : 3 – 4) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 43) ได้ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ที่สอดคล้องกันโดยมีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญอยู่สามขั้นตอนคือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่จะนำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพที่มุ่งเน้นเรื่องการกำหนดมาตรฐานด้วยผลผลิต กระบวนการและปัจจัย รวมทั้งการทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการที่มุ่งการนำโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพศึกษาที่มุ่งเน้น

2.1 การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้และติดตามประเมินความก้าวหน้าของโรงเรียน รวมทั้งจัดทำรายงานของโรงเรียนต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นลักษณะการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนโดยโรงเรียนเอง

2.2 การนิเทศเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 มาตรการปรับปรุงคุณภาพโรงเรียน ที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินคุณภาพศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด โดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มุ่งเน้น

3.1 การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา

3.2 การเตรียมโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 134) ประกอบด้วย

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย

ดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ โดยสถานศึกษาต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาเป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่ชัดเจนสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติแล้วดำเนินการจัดการศึกษาให้สามารถสร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนจะมีคุณลักษณะตามมาตรฐานที่กำหนดแนวทางการดำเนินการไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา กรมวิชาการ (2539 : 10) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

1. พัฒนาบุคลากร

1.1 สร้างจิตสำนึกในการทำงานให้แก่บุคลากรของโรงเรียน ให้มีความรักงาน เกิดความสนุกสนานในการทำงาน เห็นความสำคัญของงาน ชื่นชมผลแห่งความสำเร็จ การมีส่วนร่วม และเห็นคุณค่าในงานที่ทำได้

1.2 พัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีวิสัยทัศน์ในการทำงานมีทัศนคติในเชิงสร้างสรรค์มีเป้าหมายชัดเจนมีความตั้งใจอย่างเด็ดเดี่ยว และอดทนที่จะไปสู่เป้าหมาย ให้คิดอย่างก้าวหน้ามีอนาคตและมองการณ์ไกล

1.3 พัฒนาด้านความรู้ โดยการให้เข้าร่วมสัมมนา เข้ารับการฝึกอบรมและการใช้คู่มือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานต่าง-ๆ ในการปฏิบัติงาน

2. พัฒนาการทำงาน

2.1 ให้โรงเรียนมีการบริหารระบบคุณภาพ มีการควบคุมคุณภาพในกระบวนการทำงาน

2.2 ให้มีการทำงานเป็นทีมโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน แก้ปัญหาจริงจังและยอมรับซึ่งกันและกัน มีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.3 ให้มีการทำงานเป็นมาตรฐานผลผลิตและกระบวนการทำงาน ให้มีระบบการประเมินตนเอง

1.4 ให้มีระบบการประเมินตนเอง

3. จัดให้มีระบบการประเมินโรงเรียนและรายงานความก้าวหน้า ด้านการเรียนการสอน ด้านการควบคุมคุณภาพในแต่ละปีการศึกษา โดยโรงเรียนเป็นผู้ประเมินหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ประเมิน

4. สร้างมาตรการ การจูงใจ ประกาศเกียรติคุณ การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง

กรมวิชาการ (2542 : 18-19) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมุ่งไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดดังนี้

1. การจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา

1.1 กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

ผู้ปกครอง และชุมชน และสนองนโยบาย กฎ ระเบียบต่างๆ

1.2 จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเป็นแผนงานพัฒนาต่อเนื่อง

1.3 ประกาศและชี้แจงให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจและนำไปปฏิบัติงานได้ตรงกันรวมทั้งเป็นแนวทางในการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา

2. การบริหารจัดการคุณภาพ

2.1 จัดการพัฒนางองค์กรให้มีโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบ วิธีการดำเนินงานกระบวนการและทรัพยากรที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

2.2 จัดและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจและร่วมกันปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

2.3 กำหนดนโยบาย แนวดำเนินงานและวิธีปฏิบัติงานในสถานศึกษาด้านการเรียนการสอน ด้านการจัดการ และด้านบริการให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นมาตรฐานการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งระดับผู้บริหาร หัวหน้างาน/โครงการ และผู้ปฏิบัติงาน

2.4 ติดตามกำกับการทำงานระบบคุณภาพทุกระดับอย่างเคร่งครัดต่อเนื่อง

3. การตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

3.1 ตรวจสอบและประเมินการปฏิบัติงาน/โครงการของตนเอง เป็นระยะอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานที่กำหนดไว้

3.2 ทบทวนผลการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบคุณภาพในสถานศึกษาโดยคณะผู้บริหารคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนทุกสิ้นปีการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบคุณภาพและการดำเนินงานต่อไป

4. การรายงานคุณภาพการศึกษา

6.1 รายงานคุณลักษณะและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นระยะ และทุกสิ้นภาคเรียนให้ผู้เรียนและผู้ปกครองทราบ

4.2 รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานและแผนพัฒนาที่กำหนดไว้ในธรรมนูญสถานศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.3 รายงานความสำเร็จของการดำเนินงานจัดการศึกษาตามเป้าหมาย เมื่อครบรอบตามช่วงเวลาของธรรมนูญสถานศึกษา ให้ผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

อุทุมพร จามรมาน (2543 : 23) ได้เสนอแนวทางในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนทำความเข้าใจว่าประกันคุณภาพคือ อะไร ทำเพื่ออะไร ทำไปทำไมและทำอย่างไร

2. ผู้บริหารประกาศนโยบายคุณภาพของโรงเรียน

3. ผู้บริหารจัดการประชุมครูและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของโรงเรียน คุณภาพของนักเรียนและมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4. ผู้บริหารตั้งบุคลากรรวบรวมข้อมูลตามดัชนี รายงานสรุปเสนอผู้บริหารทุกภาคเรียน

5. ผู้บริหารพิจารณาผลการวิเคราะห์ หาทางแก้ไขจุดอ่อนเสริมจุดแข็ง

6. ผู้บริหารประชุมหัวหน้าหมวดวิชา หัวหน้าหน่วยงานเพื่อจัดการพัฒนาคน

7. ดำเนินการพัฒนาคน

8. ทำซ้ำข้อ 3 – 7 ทุกปี

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า แนวทางการดำเนินการไปสู่การประกันคุณภาพ ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายของโรงเรียน มาตรฐานการศึกษา การจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา ประชุมครูและบุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจตรงกัน มีการบริหารจัดการคุณภาพโดยพัฒนาองค์กรให้มีโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบ วิธีการดำเนินงาน กระบวนการและทรัพยากรที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สร้างมาตรการจูงใจ และมีการรายงานผลการดำเนินงาน

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนทุกฝ่าย ทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยในการดำเนินการ ต้องยึดหลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน บิดา มารดา ผู้ปกครอง ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผน ติดตาม ประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา มีการตรวจสอบตนเอง หน่วยงานต้นสังกัด ช่วยติดตามและประเมินคุณภาพ ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาและรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาที่มีคุณภาพ ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคมและประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 45)

สรุปการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการจัดประชุมชี้แจง การแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดระบบสารสนเทศ กำหนดมาตรฐานการศึกษาและระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อเตรียมรองรับการประกันภายนอก

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษากรอบแนวคิดพื้นฐานในการกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานของผู้บริหาร พบว่า วุฒิการศึกษาและประสบการณ์

ในการทำงาน มีผลต่อคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

วุฒิการศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าตัวแปรวุฒิการศึกษามีผลต่อตัวแปรตามที่ศึกษาทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

เลียม พูนเอี่ยม (2532 : บทคัดย่อ) พบว่า ระดับทางการศึกษาของผู้บริหารต่ำกว่าปริญญาและปริญญาตรีขึ้นไปมีผลต่อการปฏิบัติงานทั้ง 6 งาน แตกต่างกัน และจากการวิจัยของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527 : 70 – 71) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาประชากร พบว่า วุฒิทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมีผลต่อคุณภาพของการศึกษาในโรงเรียน ผลการวิจัยของ ณรงค์ แยมประดิษฐ์ (2541 : 84) พบว่า วุฒิทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลถึงทักษะการบริหารงานของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของเกศนา พันทาเดช (2543 : 111) พบว่า ลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่เอื้อต่อการบริหารสิ่งหนึ่ง ได้แก่ วุฒิทางการศึกษาของผู้บริหารแสดงถึงระดับการศึกษาสูงสุดของผู้บริหารนั่นเอง และงานวิจัยของสุวิทย์ แก้วอำไพ (2544 : 94) พบว่าผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความรู้และมีการปฏิบัติการณ์เทศโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประสบการณ์ในการทำงาน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ประสบการณ์ในการทำงานมีผลต่อตัวแปรตามที่ศึกษาทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527 : 70 – 71) วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของการศึกษาประชากร พบว่า ประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียนมีผลต่อคุณภาพของการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโอเนล (กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. 2536 : 43 ; อ้างอิงจาก O' Neal. 1987 : 320) พบว่าผู้บริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานยิ่งมากยิ่งขึ้นทำให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานและเข้าใจงานมากขึ้นและสอดคล้องกับงานวิจัย อุดม เอี่ยมสะอาด (2527 : บทคัดย่อ) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกัน จะปฏิบัติงานด้านงานธุรการ การเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียนต่างกันและผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานมานานจะสามารถบริหารงานได้ประสบความสำเร็จ และมีความเข้าใจงานมากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

เจริญ ขวัญสำราญ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสมรรถภาพด้านการบริหารของ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไปมีสมรรถภาพการบริหารสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่วุฒิต่ำกว่า ปริญญาตรี

สมศักดิ์ มั่นสวัสดิ์ (2531 : 56-57) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งน้อย และผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งมาก มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ด้านวิชาการ ด้าน บุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการและการเงิน ด้านอาคารสถานที่ และด้านความ สัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แตกต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ

เลี่ยม พูนเอี่ยม (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยนาท พบว่า วุฒิทางการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรีขึ้นไปที่มีต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถม ศึกษาทั้ง 6 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุญฉัฐ ทิมทอง (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ หลักสูตรคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2523) ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน พบว่าผู้บริหากำหนดวัตถุประสงค์หลักในการ ใช้หลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ มีการจัดทำกำหนดการสอน บันทึกรายการเตรียมการสอน เอกสารประกอบหลักสูตรที่จัดทำคือ แผนการสอนโดยครูผู้สอน เป็นผู้จัดทำเอง สำหรับปัญหาที่พบได้แก่ ขาดเอกสาร ตำราและงบประมาณ รวมถึงครูขาด ความชำนาญในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรและช่วงเวลาในการจัดทำกำหนดการสอน

ด้านการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร พบว่ามีการจัดส่ง ครูผู้สอนเข้ารับการอบรม ครูวิชาการโรงเรียนและครูผู้สอนร่วมกันจัดตารางสอนโดยคำนึงถึง ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาและคาบเวลาเรียน มีการส่งเสริมครูผู้สอนให้มีความรู้ด้านการ ผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยวิธีศึกษาดูงาน ผู้บริหารโรงเรียนนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร โดยการประชุม สำหรับปัญหาที่พบได้แก่ จำนวนครูผู้สอน จำนวนห้องเรียนและสื่อการสอน ไม่เพียงพอ ขาดเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศติดตามผล

ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู พบว่า มีการเน้นการกำหนดจุดประสงค์ของ

การสอนโดยมุ่งให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมทักษะในการคิดคำนวณ สื่อที่ใช้คือของจริงและหุ่นจำลอง เทคนิควิธีการสอนใช้อธิบาย วัดผลและประเมินผลโดยการทดสอบสำหรับปัญหาที่พบได้แก่ ครูมีจำนวนคาบการสอนมากและครูผู้สอนขาดความรู้และทักษะในการใช้เทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ พื้นฐานความรู้ของนักเรียนแตกต่างกันมาก

ประทวน เกาะแก้ว (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการเรียนการสอน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการประเมินการใช้หลักสูตร ด้วยตนเองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เกษม ทองสัมฤทธิ์ (2540 : 68) ได้ทำการศึกษาความต้องการการนิเทศงานวิชาการของครูโครงการเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ครูมีความต้องการการนิเทศงานวิชาการใน 4 ด้านคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมากและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 1 - 5 ปี และ 5 ปีขึ้นไป มีความต้องการการนิเทศงานวิชาการทั้ง 4 ด้านไม่แตกต่างกัน

ประดิษฐ์ ศรีสุวรรณ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสมรรถภาพของผู้บริหารและการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนมากได้ปฏิบัติการนิเทศภายใน และเห็นว่ากิจกรรมในกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนโดยรวม จำแนกตามขนาดโรงเรียนและประสบการณ์ทำงาน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษาสภาพ ด้านการวางแผนนิเทศภายในโรงเรียนและด้านการปฏิบัติและวิธีการทางการนิเทศภายในโรงเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ในการสอบบรรจุเพื่อดำรงตำแหน่งผู้บริหารในโรงเรียนนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดว่า ผู้สมัครสอบจะต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติการนิเทศภายในและมีประสบการณ์การสอนมาแล้วและผู้บริหารอาจมองเห็นว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

มลิวัลย์ โอพาริกพันธ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทัศนะของผู้บริหารและครูที่มีปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้านคือ ด้านแนวการจัดประสบการณ์ (หลักสูตร) ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายในโรงเรียน

และด้านการวัดผลและประเมินผล ผลการศึกษาพบว่า ทักษะของผู้บริหารและครูที่มีต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับก่อนประถมศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และทักษะของผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีทักษะต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา โดยส่วนรวมและแต่ละด้านไม่มีความแตกต่าง

สุนทร วิไลลักษณ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ตามทักษะของครู 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการและการวัดผลและประเมินผล และเพื่อเปรียบเทียบทักษะของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษา มีประสบการณ์ในการทำงานและมีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านและครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษา มีประสบการณ์ในการทำงานและมีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่แตกต่างกัน

นิเวศน์ คิตยาว (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนเกี่ยวกับงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า

1. ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ มีความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลอยู่ในระดับมาก
2. ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนทั้งโดยรวมและรายด้าน ทุกด้านไม่แตกต่างกัน
3. ครูผู้สอนที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

เกียรติศักดิ์ ทันจันทร์ (2543 : 121) ได้ศึกษาค้นคว้า เรื่องการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า โดยเฉลี่ยมีปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับน้อยผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามขนาดโรงเรียน วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ของผู้บริหาร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

โกศล ศรีทอง (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคูณลักษณะของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับคุณภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. คุณลักษณะทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียนและด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

2. คุณภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ ด้านการบริหารหลักสูตร การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ ด้านการวัดประเมินผล การเรียนและงานทะเบียนนักเรียนอยู่ในระดับดี ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการประเมินผลการจัดการงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

3. คุณลักษณะทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับคุณภาพการบริหารงานวิชาการภายในโรงเรียนในภาพรวมพบว่า มีความสัมพันธ์กันในทางบวก โดยมีค่าสัมพัทธ์ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

นรินทร์ มีมาก และคณะ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยและเมื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าภาพรวมไม่แตกต่างกัน

อนันต์ สूरียาศรีสกุล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง อยู่ในระดับดี พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนสูงและต่ำ มีพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการทั้งเก้าด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ไพรัช หงษ์เทียบ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐาน พบว่ามาตรฐานที่ 4 และมาตรฐานที่ 6 อยู่ในระดับมาก

2. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวม และมาตรฐานที่ 3 มาตรฐานที่ 4 และมาตรฐานที่ 6 มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาส่งผลต่อการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยภาพรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐาน พบว่า มาตรฐานที่ 3 และมาตรฐานที่ 4 ส่งผลต่อด้านพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนและ พฤติกรรมการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วย

สมกุล ถาวรกิจ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องรูปแบบการประกัน คุณภาพการศึกษาของคณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏ พบว่าการศึกษารองค์ประกอบและ ตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาของคณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏมี 4 องค์ประกอบหลัก คือ การบริหารและการจัดการเรียนการสอน อาจารย์และบุคลากร นักศึกษาและบัณฑิต มีองค์ประกอบย่อย 38 องค์ประกอบ ผู้บริหารและอาจารย์เห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมาก และตัวบ่งชี้คุณภาพ 112 ตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมระดับปานกลางและมาก และพบว่ารูปแบบ การประกันคุณภาพประกอบด้วยหลักการประกันคุณภาพ ระบบและกลไกการบริหาร การประกันคุณภาพ วิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า มีความเหมาะสมมากที่สุดสามารถนำไปใช้ได้ดีมาก

ปัญญา ปรารักษ์ทอง (2545 : 117) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานการประกัน คุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการ ศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

เบยีน (นิเวศน์ คิทยา. 2542 : 60-61 ; อ้างอิงจาก Beyene. 1983 : 2168 – A) ได้ทำการศึกษาชนิดของการนิเทศที่โรงเรียนต้องการของประเทศกำลังพัฒนา โดยทำการ ศึกษาในประเทศเอธิโอเปีย วัดอุปสงค์เพื่อศึกษา เทคนิคการนิเทศการศึกษาที่ใช้อย่าง แพร่หลาย เปรียบเทียบแนวคิดในการนิเทศการศึกษาประวัติความเป็นมาของการศึกษาใน เอธิโอเปีย พิจารณาความเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาของชนบทรรมนิยมประเพณี ประเมินผลการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา ทศนคติของครู ศึกษานิเทศก์และนักการศึกษา เกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาที่สามารถนำไปใช้และแนะนำเทคนิคที่มีส่วนทำให้ ประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความต้องการได้รับการนิเทศมาก กิจกรรมในการ นิเทศที่นิยมใช้และเป็นประโยชน์คือการอบรมแนะนำ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสาธิต การสอนโดยศึกษานิเทศก์ การอภิปรายร่วมของครู การเยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการณ์ โดยครูชอบการนิเทศที่ไม่ใช่การบังคับบัญชาเป็นหลัก

มินูดิน (ทิพากร นิตยสมบุรณ์. 2539 : 32 ; อ้างอิงจาก Minudin. 1987 : 2403) ได้ทำการวิจัยบทบาทด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในรัฐซาบาร์ท มาเลเซีย พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารมีหน้าที่หลักในด้านการประเมินโครงการของโรงเรียน สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีการศึกษาและประสบการณ์เพิ่มขึ้น กำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียนอย่างชัดเจน ควบคุมโครงการและกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งหมดของโรงเรียน สอนในระดับชั้น รู้และเข้าใจกฎข้อบังคับในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ

แมททอกซ์ (Mattox. 1987 : 6061 – A) ได้ศึกษาถึงความต้องการในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐอิลลินอยส์ สหรัฐอเมริกา พบว่า ความต้องการที่อยู่ในระดับมากคือ ความต้องการจะมีความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศและการประเมินผล และต้องการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร

วิลเลียม (William. 1994 : 2425 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การใช้นิเทศภายในโรงเรียน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียนโดยศึกษาจากครูผู้บริหารและประธานสหภาพครูในเขตโรงเรียน K – 12 ในเมืองขนาดใหญ่ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้ รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสำรวจประมาณค่าจากผู้บริหารโรงเรียน 159 คน และครู 195 คน จากโรงเรียน 11 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารและครูขาดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันในเรื่องการนิเทศภายในโรงเรียน
2. ครูผู้สอนมีความเห็นว่าผู้บริหารไม่ค่อยมีการสังเกตการณ์และเยี่ยมชมห้องเรียนอย่างเป็นทางการ แต่ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าได้สังเกตการณ์และเยี่ยมชมห้องเรียนอยู่เป็นประจำ
3. ผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ความสำคัญและรับผิดชอบต่อการนิเทศภายในโรงเรียน มากกว่าการจัดการด้านอื่น ๆ และผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ควรลดนวัตกรรมในการนิเทศภายในที่ซับซ้อนลง ควรมีการยืดหยุ่นและพัฒนากลยุทธ์ในการนิเทศภายใน เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน

แอทโจเนน (Atjonen. 1994 : 329 – A) ได้ศึกษาเรื่องหลักสูตรท้องถิ่นเครื่องมือการบริหารและพัฒนาครูในระบบโรงเรียน ประสิทธิภาพและความคิดเห็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาโดยประเมินผลจากผู้บริหาร พบว่า โรงเรียนรับภาระเรื่องหลักสูตรมากเกินไป โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรล่าช้า ผลกระทบที่สำคัญคือ ครูผู้เชี่ยวชาญการสอนไม่สามารถออกแบบหลักสูตรได้และปัญหาหลักที่พบคือ ยังขาดแหล่งออกแบบหลักสูตร

รูกาคาตุล (Rookatool. 1994 : 287 – A) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลหลักสูตรโปรแกรมการจัดโรงงานเครื่องประดับ โปรแกรมการจัดโรงงานเครื่องประดับ ที่สถาบันออกแบบแฟชั่น (แคลิฟอร์เนีย) พบว่า ควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยการกำหนดขั้นตอน ทบทวนหลักสูตรที่เหมือนหรือต่างกัน เพื่อดอบสนองมาตรฐานภายนอก เป็นการวัดระดับความสามารถของนักเรียน

อเนลโล (นิเวศน์ คิตยาว. 2542 : 61 ; อ้างอิงจาก Anello. 1996 : 2941 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและทัศนคติของครูและครูใหญ่ที่มีต่อประสิทธิภาพของการนิเทศ จุดมุ่งหมายในการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อต้องการศึกษาพฤติกรรมและเจตคติของครูและครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาใน Spring Field รัฐแมสซาชูเซตส์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้ (Perceived) ว่าตนเองสามารถทำการนิเทศภายในโรงเรียนของตนได้เป็นอย่างดี ส่วนครูก็ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังมากขึ้นในการนิเทศภายในโรงเรียน โดยครูก็รู้สึกพอใจในการนิเทศภายในที่ได้รับด้วย

เอเธียร์ (Atria. 2000 : 144) ได้วิจัยเรื่อง ผลกระทบของการประกันคุณภาพของรัฐบาลลินอยส์ และกระบวนการวางแผนพัฒนาของครูเมืองชิคาโก ที่มีทัศนคติต่อการปรับปรุงโรงเรียน การศึกษาครั้งนี้เพื่อตรวจสอบผลกระทบของการประกันคุณภาพของรัฐบาลลินอยส์ และกระบวนการวางแผนพัฒนาของครูเมืองชิคาโกที่มีทัศนคติต่อการปรับปรุงโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการวางแผนเพื่อปรับปรุงและประกันคุณภาพของรัฐบาลลินอยส์ ส่งผลในทางบวกต่อทัศนคติของครูที่มีต่อการปรับปรุงโรงเรียน

จากการศึกษางานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามภารกิจของสถานศึกษา 5 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการนิเทศภายใน 4) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 5) ด้านประกันคุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูอยู่ในระดับปานกลาง วุฒิการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลถึงทักษะการบริหารงานของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก และประสบการณ์ในการทำงานเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานให้เกิดผลดีกับสถานศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี ซึ่งผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ.2545 จาก 30 โรงเรียน จำนวน 30 คน และครูผู้สอนในโรงเรียนที่ผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 จาก 30 โรงเรียน จำนวน 160 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 จาก 30 โรงเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน
2. เลือกครูผู้สอนในโรงเรียนที่ผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 จำนวน 113 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970 : 608-609) ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากให้ได้จำนวนครูผู้สอนตามขนาดกลุ่มตัวอย่างในระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทางชีวสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจำแนกเป็น 5 ด้าน คือด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศภายใน การวัดและการประเมินผลการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 45 ข้อ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert, 1967 : 74) กำหนดค่าเป็น 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ระดับความรู้ความสามารถมากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
ระดับความรู้ความสามารถมาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
ระดับความรู้ความสามารถปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
ระดับความรู้ความสามารถน้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
ระดับความรู้ความสามารถน้อยที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัย รายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหาตามกรอบแนวความคิดของการวิจัยที่ได้ศึกษา

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี โดยปรับปรุงจากแบบสอบถามของอภิรดี ชเนศวร (2536 : 85 - 90) งานวิจัยของสิทธิชัย เวชสุวรรณ (2541 : 89 - 96) และงานวิจัยของปราณี ดันติตระกูล (2546 : 114 - 117)

2. นำร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบด้านเนื้อหาและสำนวนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม เมื่อปรับปรุงแบบสอบถามตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แนะนำแล้ว ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (Index of Consistency : IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า $IOC \geq 0.5$ ให้เหลือจำนวน 45 ข้อตามความต้องการ

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ประกอบด้วย

- 3.1 ดร.วีระ สุภากิจ อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 3.2 ดร.บุญทรง สังข์ทอง ข้าราชการบำนาญ
ที่ปรึกษาสถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
อดีตหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอบ้านโป่ง
- 3.3 นายคม ทองพูลศึกษานิเทศก์
กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
- 3.4 นายวิรัช ดันตระกูล ศึกษานิเทศก์
กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
- 3.5 นายเสน่ห์ โอฐกรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเขาวัง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

4. นำร่างแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา
สารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงและแก้ไขครั้งสุดท้าย

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา
และครูผู้สอนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน
จาก 6 โรงเรียน คือโรงเรียนวัดช่องลม, โรงเรียนบ้านชัยหนองหมี่, โรงเรียนบ้านพุตะเคียน,
โรงเรียนบ้านแม่ประจัน, โรงเรียนบ้านเขาแหลมและโรงเรียนวัดหนองเอี่ยน เพื่อหาค่า
ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
(Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970 :16) ได้ความเชื่อมั่นของ
แบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 และได้ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละด้าน ดังนี้

- 5.1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร เท่ากับ 0.93
- 5.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน เท่ากับ 0.94
- 5.3 ด้านการนิเทศการศึกษา เท่ากับ 0.93
- 5.4 ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา เท่ากับ 0.96
- 5.5 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา เท่ากับ 0.95

6. จัดพิมพ์แบบสอบถามที่ผ่านการหาความเชื่อมั่นแล้วเป็นแบบสอบถาม
ฉบับสมบูรณ์ จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน
ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ขอนหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนตอบแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยส่งหนังสือพร้อมแบบสอบถามไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนตอบแบบสอบถาม
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาในสภาพสมบูรณ์ จำนวน 143 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งพบว่ามีความสมบูรณ์สามารถใช้วิเคราะห์ได้ทุกฉบับ
2. นำข้อมูลในแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลสถานภาพทางชีวสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีศึกษา แล้วนำเสนอในรูปตารางและการบรรยายประกอบ
3. นำข้อมูลในแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศภายใน การวัดและการประเมินผลการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามตัวแปรวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แล้วนำมาแปลความหมายเป็น 5 ระดับ ดังนี้
 - 1.00-1.49 หมายถึง ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับน้อยที่สุด
 - 1.50-2.49 หมายถึง ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับน้อย
 - 2.50-3.49 หมายถึง ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง

3.50-4.49 หมายถึง ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับมาก

4.50-5.00 หมายถึง ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับมากที่สุด

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีศึกษา ในด้านหลักสูตร และการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศภายใน การวัดและการประเมินผลการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้โดยการหาค่า IOC

1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยวิธีของครอนบาค

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์สถานภาพทางชีวสังคมของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 การวิเคราะห์คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี จำแนกตามตัวแปรวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two - way ANOVA)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ แทนความหมายดังต่อไปนี้

N	แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
df	แทน ค่าระดับขั้นของความเป็นอิสระ (degree of freedom)
SS	แทน ค่าผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน (Mean of Squares)
F	แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (F-distribution)
**	แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทางชีวิตสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การศึกษาคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ในด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศภายใน การวัดและการประเมินผล การศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ในด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศภายใน การวัดและการประเมินผลการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามตัวแปร วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 1 สถานภาพทางวิชาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในตอนนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์สถานภาพทางวิชาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ราชบุรี จำแนกตามตัวแปรวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยใช้ค่าจำนวนและร้อยละ ดังรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปร วุฒิการศึกษาและ ประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน			ร้อยละ	
	ครูผู้สอน	ผู้บริหาร	รวม	ครูผู้สอน	ผู้บริหาร
วุฒิการศึกษา					
ปริญญาตรี	79	21	100	69.91	70.00
สูงกว่าปริญญาตรี	34	9	43	30.09	30.00
รวม	113	30	143	100.00	100.00
ประสบการณ์ในการทำงาน					
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	48	9	57	42.48	30.00
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	65	21	86	57.52	70.00
รวม	113	30	143	100.00	100.00

จากตาราง 1 แสดงว่าครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ราชบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 143 คน เมื่อพิจารณาจำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่จะมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 69.91 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป ร้อยละ 57.52 ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่จะมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 70 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป ร้อยละ 70

ตอนที่ 2 การศึกษาคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี ในด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและการประเมินผล การศึกษาและด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี โดยรวมและเป็นรายด้าน

คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร	3.87	0.43	มาก
ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.97	0.50	มาก
ด้านการนิเทศภายใน	3.81	0.51	มาก
ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา	3.88	0.49	มาก
ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	3.87	0.50	มาก
รวม	3.88	0.42	มาก

จากตาราง 2 แสดงว่าคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.97$) ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา ($\bar{X} = 3.88$) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ($\bar{X} = 3.87$) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ($\bar{X} = 3.87$) และด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 3.81$)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนตามความคิดเห็นเกี่ยวกับ
คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
ในแต่ละด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษา

คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถ ในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา					
	ป.ตรี (N = 100)			สูงกว่า ป.ตรี (N = 43)		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร	3.96	0.52	มาก	3.78	0.36	มาก
ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.06	0.48	มาก	3.85	0.49	มาก
ด้านการนิเทศภายใน	3.76	0.57	มาก	3.74	0.49	มาก
ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา	3.89	0.56	มาก	3.79	0.47	มาก
ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	3.83	0.60	มาก	3.80	0.44	มาก
รวม	3.90	0.50	มาก	3.79	0.38	มาก

จากตาราง 3 แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี
ที่มีวุฒิปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร
งานวิชาการมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิปริญญาตรีสูงกว่าปริญญาตรี

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิปริญญาตรี
ปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการด้าน
หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน
ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มากกว่า
ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิปริญญาตรีสูงกว่าปริญญาตรี

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนตามความคิดเห็นเกี่ยวกับ
คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
ในแต่ละด้าน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถ ในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา					
	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี			มากกว่า 20 ปีขึ้นไป		
	(N = 57)			(N = 86)		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร	4.08	0.39	มาก	3.75	0.40	มาก
ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.32	0.49	มาก	3.86	0.39	มาก
ด้านการนิเทศภายใน	4.07	0.36	มาก	3.85	0.52	มาก
ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา	4.10	0.32	มาก	3.92	0.50	มาก
ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	4.13	0.47	มาก	3.90	0.46	มาก
รวม	4.14	0.30	มาก	3.86	0.38	มาก

จากตาราง 4 แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ในด้านหลักสูตร และการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาและด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา

ตาราง 5 ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา

ความรู้ความสามารถในการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งของความ แปรปรวน	df	SS	MS	F
ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร	ระหว่างวุฒิการศึกษา	1	0.068	0.068	0.393
	ระหว่างประสบการณ์	1	1.867	1.867	10.653**
	ปฏิสัมพันธ์	1	0.187	1.066	1.066
	ความคลาดเคลื่อน	139	24.358	0.175	
	รวม	142	26.337		
ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างวุฒิการศึกษา	1	0.547	0.547	2.457
	ระหว่างประสบการณ์	1	3.230	3.230	14.520 **
	ปฏิสัมพันธ์	1	0.423	0.423	1.902
	ความคลาดเคลื่อน	139	30.917		
	รวม	142	34.808		
ด้านการนิเทศภายใน	ระหว่างวุฒิการศึกษา	1	1.317	1.317	5.232
	ระหว่างประสบการณ์	1	0.432	0.432	1.717
	ปฏิสัมพันธ์	1	0.297	0.297	1.180
	ความคลาดเคลื่อน	139	34.977	0.252	
	รวม	142	36.800		

ตาราง 5 (ต่อ)

ความรู้ความสามารถในการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งของความ แปรปรวน	df	SS	MS	F
ด้านการวัดและการประเมินผล การศึกษา	ระหว่างวุฒิการศึกษา	1	0.869	0.869	3.759
	ระหว่างประสบการณ์	1	0.586	0.586	2.534
	ปฏิสัมพันธ์	1	0.038	0.038	0.164
	ความคลาดเคลื่อน	139	32.126		
	รวม	142	33.691		
ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	ระหว่างวุฒิการศึกษา	1	1.205	1.205	4.993
	ระหว่างประสบการณ์	1	0.482	0.482	1.996
	ปฏิสัมพันธ์	1	0.304	0.304	1.259
	ความคลาดเคลื่อน	139	33.554	0.241	
	รวม	142	35.316		
รวมทั้งหมด	ระหว่างวุฒิการศึกษา	1	0.699	0.699	4.232
	ระหว่างประสบการณ์	1	1.115	1.115	6.755**
	ปฏิสัมพันธ์	1	0.225	0.225	1.365
	ความคลาดเคลื่อน	139	22.946		
	รวม	142	24.824		

** $p < .01$

จากตาราง 5 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาค่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างวุฒิการศึกษา กับ ประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าไม่มีผลร่วมกันระหว่างตัวแปรทั้งสองต่อคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและ

การบริหารหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างวุฒิการศึกษากับประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าไม่มีผลร่วมกันระหว่างตัวแปรทั้งสองต่อคุณลักษณะความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร และด้านการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เช่นเดียวกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี มีขั้นตอนในการศึกษาและผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สมมติฐานในการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี มีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานต่างกันจะมีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย สรุปได้ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 จาก 30 โรงเรียน จำนวน 30 คน และครูผู้สอนในโรงเรียนที่ผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 จาก 30 โรงเรียน จำนวน 160 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 จาก 30 โรงเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 คน
2. เลือกครูผู้สอนในโรงเรียนที่ผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 จำนวน 113 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970 : 608-609) ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากให้ได้จำนวนครูผู้สอนตามขนาดกลุ่มตัวอย่างในระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้พัฒนาจากแนวคิดแบบสอบถามของอภิตี ธเนศวร สิทธิชัย เวชสุวรรณ และปภาณี ดันดิตระกูล ซึ่งแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทางชีวสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน จำนวน 3 ข้อ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check - list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษาและด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด จำนวน 45 ข้อ

ผู้วิจัยได้หาคุณภาพของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (Index of Consistency : IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ≥ 0.5 จากนั้นนำไปทดลอง (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach. 1970 : 16) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 และได้ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

แต่ละด้าน ดังนี้ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรเท่ากับ 0.93 ด้านการจัดการเรียนการสอนเท่ากับ 0.94 ด้านการนิเทศภายในเท่ากับ 0.93 ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษาเท่ากับ 0.96 และด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเท่ากับ 0.95

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติที่คำนวณค่าต่าง ๆ ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางชีวสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการใช้ร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษาและด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตัวแปร วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two – way ANOVA)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ปรากฏผลโดยสรุป ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพทางชีวสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์สถานภาพทางชีวภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 143 คน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาจบการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 70 จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 30 มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 70 และมีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 30

ตอนที่ 2 การศึกษาคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษाराษฎบุรี พบว่า คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษाराษฎบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.88$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.97$) ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา ($\bar{x} = 3.88$) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ($\bar{x} = 3.87$) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ($\bar{x} = 3.87$) และด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{x} = 3.81$) สำหรับรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นกัน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี ในด้าน หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษาและด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรีที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

ผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรีที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป

ผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาค่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างวุฒิการศึกษากับประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าไม่มีผลร่วมกันระหว่างตัวแปรทั้งสองต่อคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างวุฒิการศึกษากับประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าไม่มีผลร่วมกันระหว่างตัวแปรทั้งสองต่อคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและการบริหาร

หลักสูตร และด้านการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาราชนบุรี เช่นเดียวกัน

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาการประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี มีประเด็นสามารถ นำมาอภิปรายตามสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี ที่ผ่านการฝึกอบรมตาม หลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 มีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร งานวิชาการ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรผู้บริหารสถาน ศึกษา พ.ศ. 2545 มีการปรับปรุงอยู่เสมอเพื่อให้เหมาะสมตรงกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเทือง ทรัพย์เกิด (2541 : 89) เรื่องการศึกษาความคิดเห็น ของผู้ผ่านการฝึกอบรมในการนำความรู้ไปใช้จากหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสูง ของศูนย์ฝึกอบรมประจำเขตการศึกษาในภาคกลาง พบว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมนำ ความรู้ไปใช้จากหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ของศูนย์ฝึกอบรมประจำเขต การศึกษาในภาคกลางโดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นผู้บริหารสถานศึกษาอาจมีความ ตระหนักในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพราะเห็นว่างานวิชาการเป็นงานหลักที่มีความสำคัญ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 111) กล่าวไว้ว่างานด้าน วิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้บริหาร สถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจขอบข่ายของเนื้อหาและหลักการบริหารงานด้านวิชาการ อย่างลึกซึ้ง

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ราชนบุรี ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน วิชาการโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของเลี่ยม พูนเอี่ยม (2532 : บทคัดย่อ) พบว่า ระดับทางการศึกษาของผู้บริหารต่ำกว่าปริญญาและปริญญาตรี ขึ้นไปมีผลต่อการปฏิบัติงานทั้ง 6 งานแตกต่างกันและจากการวิจัยของสถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาศึกษาแห่งชาติและสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527 : 70 -71) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพ การศึกษาประชาบาล พบว่า วุฒิทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมีผลต่อคุณภาพของ การศึกษาในโรงเรียน ผลการวิจัยของณรงค์ แยมประดิษฐ์ (2541 : 84) พบว่าวุฒิทาง การศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลถึงทักษะการบริหารงานของ

ผู้บริหารอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของสุวิธ แก้วอำไพ (2544 : 94) พบว่าผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความรู้และมีการปฏิบัติการณ์เทศโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แต่ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราโมทย์ ศรีสมบัติ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาศึกษาจังหวัดตรัง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันปฏิบัติงานวิชาการไม่แตกต่างกัน และผลการวิจัยของสมศักดิ์ พิทักษ์ (2530 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการประเมินสมรรถภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า ผู้บริหารที่มีวุฒิต่างกันมีสมรรถภาพด้านบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แม้ว่าผู้บริหารจะมีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน แต่ก่อนที่จะเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารเหล่านี้จะต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานสถานศึกษามาก่อน เช่น หลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วยภาควิชาการและภาคปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์กว้างไกล ปฏิบัติหน้าที่ราชการในตำแหน่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างและเพิ่มพูนความรู้ความสามารถทักษะ เจตคติและประสบการณ์การบริหารงานให้แก่ผู้บริหารที่ผ่านการฝึกอบรมสามารถนำความรู้มาใช้ในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : คำนำ) ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาเหล่านี้มีความรู้ความสามารถในด้านการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานจึงมีความกระตือรือร้นศึกษาหาความรู้เพื่อนำมาใช้พัฒนาการบริหารงานของสถานศึกษา ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยส่วนใหญ่ที่มักพบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าจะมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการมากกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า อาทิเช่น ผลการวิจัยของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527 : 70 – 71) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของการศึกษาประชาบาล พบว่า ประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียนมีผลต่อคุณภาพ

ของการศึกษาในโรงเรียน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของโอเนล (กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. 2536 : 43 ; อ้างอิงจาก O' Neal. 1987 : 320) พบว่าผู้บริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานยิ่งมากยิ่งทำให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานและเข้าใจงานมากขึ้น

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรและด้านการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยแต่เมื่อผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงขึ้นใหม่โดย สำนักงาน ก.ค. มีเนื้อหาสาระเน้นทางด้านบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาและสามารถบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นส่วนใหญ่ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 67) จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนได้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการก่อนเข้าสู่ตำแหน่งและผู้ที่ที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยอาจจะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น เป็นคนยุคใหม่ ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและสามารถนำนวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น ระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมานานแล้ว จึงทำให้มีการบริหารงานในยุคปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้ดีกว่า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเป้าหมายที่สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาซึ่งเน้นด้านการปฏิรูปหลักสูตรและการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน (สุรัฐ ศิลปอนันต์. 2543 : 27)

ข้อเสนอแนะ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ควรนำผลที่ได้จากการศึกษารั้งนี้ไปกำหนดเป็นนโยบายและวางแผนเพื่อพัฒนาบุคลากรตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ และเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาหลักสูตรการบริหารงานวิชาการในด้านการนิเทศภายในและด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องการนิเทศภายในให้กับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการดำเนินงานการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ควรจัดอบรมให้กับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไปเพื่อฟื้นฟูศักยภาพในการบริหารงาน

วิชาการด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร เนื่องจากสถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระของหลักสูตรและใช้หลักสูตรสถานศึกษา พ.ศ. 2544 ได้อย่างเหมาะสม ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในปีการศึกษา 2548 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรศึกษาคูณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยให้บุคลากรฝ่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ศึกษานิเทศก์ เป็นผู้ประเมิน
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน โรงเรียนเทศบาล ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านอื่นเพิ่มเติมจากการศึกษาครั้งนี้
3. ควรศึกษาปัจจัยในเชิงคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผลของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล ภูประเสริฐ. (2545). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ก.พล 1996.
- กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. (2536). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กอบกุล ไชยพันธ์. (2537). ความต้องการของผู้บริหารและครูในการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนา ไชยพันธ์. (2544, พฤษภาคม). "แนวคิดจิตวิทยาของโรเจอร์สกับการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง," วารสารวิชาการ . 4 (5) : 7.
- กิตติ ปาประโคน. (2538). การปฏิบัติงานตามกระบวนการการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กิติมา ปรีดีดิลก. (2535). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษราพิพัฒน์.
- เกษม ทองสัมฤทธิ์. (2540). ความต้องการการนิเทศงานวิชาการของครูโครงการเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกษม วัฒนาชัย. (2541). การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องการประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย.
- เกียรติศักดิ์ ทันจันทร์. (2543). การศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กำแพงเพชร : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร. ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา การศึกษาการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ. : ครูสมาลาดพร้าว.
- (2539). การประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- (2542). การประกันคุณภาพสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). การประเมินผลจากสภาพจริง. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : อรุณลาดพร้าว.

———. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. นนทบุรี : ไทยร่มเกล้า.

กรมสามัญศึกษา. (2542). การประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา เล่ม 1. กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). คำชี้แจงประกอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และการวิเคราะห์ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติในรูปแบบของนโยบายและแผน. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

———. (2540). การประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการประกันคุณภาพการศึกษา. กระทรวงฯ.

———. (2546). คู่มือการปฏิบัติงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ

โกวิท วรพิพัฒน์. (2540). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.

กรุงเทพฯ : อรุณลาดพร้าว.

โกศล ศรีทอง. (2543). คุณลักษณะของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับคุณภาพการบริหารงานวิชาการ

ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5. ปรินญาณิพนธ์

กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

เกศนา พันทาเดช. (2543). การศึกษาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

ในเขตกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ปรินญาณิพนธ์ ,

กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร

วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ไกรยุทธ ชีรตยาคินันท์. (ม.ป.ป.). แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. สถาบันไทยศึกษาและฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

เจริญ ขวัญสำราญ. (2531). สมรรถภาพด้านการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

จันทร์ธานี สงวนนาม. (2537). การฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศรีอนันต์

การพิมพ์.

ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช. (2540). การพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินตามสภาพจริง

วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (การทดสอบและวัดผล

ทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ถ่ายเอกสาร.

- ชัยนาท พรหมมาลุน. (2542). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสารคาม. ถ่ายเอกสาร.*
- ชาญชัย ยมดิษฐ์. (2543). "การบริหารและการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง," ในเอกสารประกอบการสัมมนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ.
- ชาตรี สำราญ. (ม.ป.ป.). *จากหลักสูตรแกนกลางสู่ หลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.*
- ชาญ สวัสดิ์สาลี. (2542). *คู่มือการประเมินและติดตามผลการฝึกอบรมสำหรับผู้รับผิดชอบโครงการฝึกอบรม/สัมมนา. กรุงเทพฯ : สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.*
- ชารี มณีศรี. (2538). *การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไสภณการพิมพ์.*
- ชินวงศ์ ศรีงาม. (2536, กันยายน). "การประเมินการสอนของครู," *วารสารการศึกษาเอกชน*. 5 (48) : 23 -26.
- ณรงค์ แยมประดิษฐ์. (2541). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ทิพากร นิตยสมบูรณ์. (2539). *การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร*
- ทีศนา แหมมณี. (2542, พฤษภาคม). "การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โมเดลชิปปา (CIPPA MODEL)," *วารสารวิชาการ*. 2 (5) : 4.
- ธนู ฤทธิกุล. (2542, มิถุนายน). "การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง," *วารสารวิชาการ*. 2 (6) : 43.
- ธำรง บัวศรี. (2545). *ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.*
- นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์. (2540). *ก้าวเข้าสู่บริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.*
- นรินทร์ มีมาก และคณะ. (2543). *การศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.*

- นิเวศน์ คิตยา. (2542). ความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนเกี่ยวกับงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, สถาบัน และคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2527). รายงานการวิจัยโครงการปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาประชากร. กรุงเทพฯ : กุรุสภา.
- บรรพต สุวรรณประเสริฐ. (2544). การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่ : แสงศิลป์.
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2545). คู่มือการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ : พริกหวาน กราฟฟิค.
- บุญฉัฐ ทิมทอง. (2539). การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2523) ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปัญญา ปรารค์ทอง. (2545). สภาพและปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประทวน เกาะแก้ว. (2539). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเทือง ทรัพย์เกิด. (2541). การศึกษาความคิดเห็นของผู้ผ่านการฝึกอบรมในการนำความรู้จากหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงของศูนย์ฝึกอบรม ประจำเขตการศึกษาในภาคกลาง. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปราโมทย์ ศรีสมบัติ. (2530) การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.

- ปัญญา เกสรทอง. (2002). วิสัยทัศน์การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. (Online). Accessed 8 January. Available from <http://www.emisc.moe.go.th>.
- ไพศาล หวังพานิช. (2526). การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- มลิวลัย โอพาริกพันธ์. (2540). ทักษะของผู้บริหารและครูที่มีปัญหาการบริหารงานวิชาการ ระดับก่อนประถมศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พระนครศรีอยุธยา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2542). การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวพา เตชะคุปต์. (2542). การบริหารและการนิเทศการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : แม็ค.
- รุจิร ภูสาระ. (2545). การพัฒนาหลักสูตร : ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : บั๊ด พอยท์.
- เลี่ยม พูนเอี่ยม. (2532). การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดชัยนาท. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542). การพัฒนาหลักสูตรสถานต่อท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : เลิฟแอนด์ ลิฟเพรส.
- , (2544, มิถุนายน). "การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542," วารสารวิชาการ . 4 (6) : 5.
- วิเศษ ชินวงศ์. (2544, มีนาคม). " การศึกษาขั้นพื้นฐาน," วารสารวิชาการ. 4 (3) : 5 – 6.
- วิสุทธิ คำพล. (2542). การศึกษาคุณลักษณะผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นจริง และที่พึงประสงค์ ตามทัศนะของผู้บริหารและครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย. รายงานการศึกษาดันคว่ำอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริจันทร์ ทองประเสริฐ. (2543, กุมภาพันธ์-พฤษภาคม). "การประกันคุณภาพการศึกษา," วารสารราชบัณฑิตสถาน. 25 (2) : 34.
- ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์. (2540). องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : หจ. เทคนิค 19.
- ศิริวรรณ ศรีพหล. (2535). เอกสารการสอนชุดวิชาวรรณกรรมกรมการมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ส. วาสนา ประवालพฤษ. (2544). หลักการและเทคนิคการประเมินทางการศึกษา.
- , (2539, กรกฎาคม – กันยายน). "การประเมินผลการเรียนให้สอดคล้องกับสภาพจริง : การใช้แฟ้มสะสมงาน," สารพัฒนาหลักสูตร. 15 (3) : 50.

- สมกุล ทาวรกิจ. (2543). รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาของคณะครุศาสตร์
สถาบันราชภัฏ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมนึก นนธิจันทร์. (2542). การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลจากสภาพจริง
ของผู้เรียนโดยใช้ Portfolio. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สมบูรณ์ พรรณภาพ. (2538). หลักการเบื้องต้นของผู้บริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ :
บรรณกิจ.
- สมศักดิ์ พิทักษ์. (2530). การประเมินสมรรถภาพการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหาร
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร. ปรินญานิพนธ์
กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ มั่นสวัสดิ์. (2531).). พฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- สมาน ชาดิยานนท์. (2540). แนวคิดเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- สุดาวรรณ พานิชสุขไพศาล. (2539). ความพอใจของครูต่องิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน
ในเครือข่ายเขตปอ ดอ ชาร์ต. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุนทร วิไลลักษณ์. (2540).). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหาร
การศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- สุพล วังสินธุ์. (2539, ตุลาคม - ธันวาคม). "แนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลาง," สารพัฒนาหลักสูตร. 16 (127) : 39.
- สุมาลี จันทร์ชลอ. (2542). การวัดและประเมินผล. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- สุรัฐ ศิลปอนันต์. (2543). กระบวนการปฏิรูปโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของครูสภา.
- สุวิธ แก้วอำไพ. (2544). ภาวะผู้นำทางการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัด
มูลนิธิแห่งภาคคริสตจักรในประเทศไทย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุรินทร์ จารยอุปการะ. (2543). คุณลักษณะของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
ที่ผู้บริหารและครูพึงพอใจ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). นครปฐม :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2544). เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ :
หจก. ภาพพิมพ์.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี. (2544). หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกข้าราชการ
เพื่อแต่งตั้งหรือเลื่อนและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา. ราชบุรี :
สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2538). คู่มือบริหารงานบุคคลสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : กองการเจ้าหน้าที่.
สำนักงานฯ.
- . (2540). เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา คู่มือ
ปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : อรุณลาดพร้าว.
- . (2540). การวัดและประเมินผลสภาพที่แท้จริงของนักเรียน. กรุงเทพฯ : อรุณ
ลาดพร้าว.
- . (2541). ชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 6,
เล่ม 8, เล่ม 9. กรุงเทพฯ : คัมปาย อิมเมจจิง.
- . (2541). เอกสารชุดการประกันคุณภาพการศึกษา แนวทางการประกันคุณภาพ
การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ :
สำนักงานฯ.
- . (2541). เอกสารประกอบชุดฝึกอบรมผู้บริหารระดับสูง. กรุงเทพฯ : อรุณ.
- . (2544). เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา คู่มือปฏิบัติงาน
ของผู้บริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : อรุณลาดพร้าว.
- . (2545). คู่มือดำเนินการพัฒนาบุคลากรเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งสายงานผู้บริหาร
ในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ :
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- . (2545). เอกสารประกอบการศึกษาดำเนินงาน หลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา
และผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). แนวทางการประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (องค์การมหาชน). (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2540). *เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : คุรุสภา.
- อนันต์ สุริยาศรีสกุล. (2543). *พฤติกรรมกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- อำภา บุญช่วย. (2537). *การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อำรุง จันทวานิช. (2542). *การประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- อุดม เอี่ยมสะอาด. (2527). *บทบาทการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุทุมพร จามรมาน. (2543). *การประกันคุณภาพการศึกษาระดับพื้นฐาน ในเอกสาร ประกอบการประชุมสัมมนา เรื่อง การประกันคุณภาพระดับพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- Atria, Joseph P. (2000) . "The Effect of the Illinois Quality Assurance and Improvement Planning Process on Chicago Public School Teacher Attitudes toward School Improvement," *Dissertation Abstracts International*. DAI-A 60/12 : 4254.
- Atjonen, Paivi Maritta. (1994). "The Local Curriculum An object and Instrument in The Administrative and Pedagogical Development of The School System : Experiences and Opinions of Primary School Teachers Regarding The Design Implementation and Development of Local Curricula," *Dissertation Abstracts International*. 55 (02) : 329 - C.
- Beauchamp, George. A. (1981). *A Curriculum Theory* 4th ed. Illinois : F.E. Peacock Publisher.
- Cronbach, Lee Jose H. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. 3rd ed. New York : Harper and Row.
- Harris, Ben M. (1985). *Supervisory Behavior in Education*. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice – Hall.
- Kenneth, Hensen T. (1995). *Curriculum Development for Education Reform*. New York : Addison - Wesley Educational Publisher.

- Krejcie, Robert V. and . Morgan, Daryle W. (1970, Autumn). "Determining Sample Size for Research Activities." *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3) : 608-609.
- Likert, Rensis. (1967). *The Human Organization : Its Management and Value*. New York : McGraw – Hill Book.
- Mattox, Donalds. (1987). "A study of Inservice Needs of Illinois Public School Elementary Principals," *Dissertation Abstracts International*. 12 (1) : 1.
- Williams, Francine Foster. (1994, March). "Clinical Supervision Implementation Strategies and Behavioral Changes : An Ethnography of Elementary School Personal," *Dissertation Abstracts International*. 54 (7) : 2425 – A.
- Oliva P. F. (1992). *Developing the Curriculum*. 3rd ed. New York : Harper Collins.
- Richard Kingsley Spark. (1984). "Elementary School Principal Inservice : Practuces and Perceptions Related to Pulil Academic Achievement Among Select California School Districts," *Dissertation Abstracts International*. 45 (4) : 1010-A.
- Roohatool, Carol. (1994, May). "valuation of a Curriculum for The Apparel manufacturing Management Program at The Fashion Institute of Design and Merchandising," *Dissertation Abstracts International*. 54 (108) : 2874 – A.
- Sergiovanni, Thomas J., & Starratt, Robert J. (1988). *Emerging Pattern of Supervision : Human Perspective*. New York : McGraw – Hill.
- Sergiovanni, Thomas J. & others. (1980). *Educational Governance and Administration*. New Jersey : Prentice-Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดร. บุญทรง สังข์ทอง	ข้าราชการบำนาญ ที่ปรึกษาสถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อดีตหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอบ้านโป่ง
นายคม ทองพูล	ศึกษานิเทศก์ กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
นายวิรัช ดันตระกูล	ศึกษานิเทศก์ กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
นายเสน่ห์ โอฐกรรม	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเขาวัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

(สำเนา)

ที่ ศธ 0519.12/7104

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

25 ตุลาคม 2546

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ การ ประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาน ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดย ขอให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ตอบแบบสอบถามการประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ในระหว่างเดือน ตุลาคม- พฤศจิกายน 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ ได้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) นภาพรณ์ หะวานนท์

(รองศาสตราจารย์นภาพรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

(สำเนา)

ที่ ศธ 0519.12/7104

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

26 ตุลาคม 2546

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ การ ประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาน ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดย ขอให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ตอบแบบสอบถามการประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ในระหว่างเดือน ตุลาคม- พฤศจิกายน 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ ได้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) นภาพร หะวานนท์

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 5731,5618

ที่ ศธ 0519.12/7091

วันที่ 25 ตุลาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ การประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระ สุภากิจ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการประเมินคุณลักษณะ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาราชบุรี

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัด เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบตามให้ นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ และขอขอบพระคุณ เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

(ลงชื่อ) นภาพรณ์ หะวานนท์

(รองศาสตราจารย์นภาพรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

(สำเนา)

ที่ ศธ 0519.12/7104

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

25 ตุลาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การ ประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาน ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญ นายเสน่ห์ โอฐกรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเขาวัง นายคม ทองพูล ศึกษาพิเศษ 9 และนายวิรัช ดันตระกุล ศึกษาพิเศษ 7 เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามการประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ราชบุรี

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัด เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามให้ นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ และขอขอบพระคุณ เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) นภาพรณ์ หะวานนท์

(รองศาสตราจารย์นภาพรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

(สำเนา)

ที่ ศธ 0519.12/7104

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

26 ตุลาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูราชบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ การ ประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาน ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบแบบสอบถามการประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบ สอบถามให้ นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) นภาพร หะวานนท์

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

ภาคผนวก ค
เครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสอบถาม)

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ
ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม
2. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2545 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี
3. คำตอบที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่านหรือผู้ใดทั้งสิ้น
จึงขอความกรุณาจากท่านตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง
4. แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ตอน รวม 48 ข้อ กรุณาตอบทุกข้อ
 - ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม 3 ข้อ
 - ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา 45 ข้อ

ผู้วิจัยขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและใช้ในการวิจัยเท่านั้น และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณ
มา ณ โอกาสนี้

นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. ตำแหน่ง

[] ผู้บริหารสถานศึกษา

[] ครูผู้สอน

2. วุฒิการศึกษา

2.1 วุฒิการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

[] ปริญญาตรี

[] สูงกว่าปริญญาตรีหรือกำลังศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

2.2 วุฒิการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

[] ปริญญาตรี

[] สูงกว่าปริญญาตรีหรือกำลังศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

3. ประสบการณ์ในการทำงาน (เศษของปีหากเกิน 6 เดือน ให้ถือเป็น 1 ปี)

3.1 ประสบการณ์ในการทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม

[] ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี

[] มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

3.2 ประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา

[] ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี

[] มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไปนี้
 แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องหลังข้อความแต่ละข้อตามความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร						
1	ผู้บริหารมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 					

ข้อ	คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8	ผู้บริหารแก้ไขปัญหที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ทั้งในส่วนของบุคลากรและปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง กับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา					
9	ผู้บริหารมีการกำกับติดตามผลการจัดการศึกษา ให้เป็นไปตามหลักสูตรสถานศึกษา					
ด้านการจัดการเรียนการสอน						
10	ผู้บริหารกำกับดูแลให้มีการจัดบรรยากาศ ในสถานศึกษาที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน					
11	ผู้บริหารจัดครูเข้าสอนประจำชั้น ครูประจำวิชา โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ประสิทธิภาพ และความถนัดของครู					
12	ผู้บริหารช่วยครูแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอน					
13	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเทคนิค วิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
14	ผู้บริหารแนะนำครูเกี่ยวกับวิธีการจัดทำแผน การจัดการเรียนรู้					
15	ผู้บริหารกำกับดูแลให้มีการจัดหาสื่อ อุปกรณ์การ เรียนการสอน ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้					
16	ผู้บริหารกำกับดูแลให้มีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อ ให้ครูใช้ผลิตสื่อการเรียนการสอน					
17	ผู้บริหารเป็นผู้นำให้ครูใช้สื่อในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน					
18	ผู้บริหารตรวจและแนะนำครูเกี่ยวกับแผนการ สอน/แผนการจัดการเรียนรู้และติดตามการจัดการ เรียนการสอนของครูตามแผนดังกล่าว					

ข้อ	คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการนิเทศภายใน						
19	ผู้บริหารสำรวจปัญหาและความต้องการการนิเทศภายในสถานศึกษา					
20	ผู้บริหารจัดทำแผนนิเทศภายในสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษา					
21	ผู้บริหารจัดประชุมชี้แจงให้บุคลากรที่รับผิดชอบให้เข้าใจจุดมุ่งหมายและแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา					
22	ผู้บริหารให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษา					
23	ผู้บริหารให้มีการจัดทำปฏิทินการนิเทศภายในสถานศึกษา					
24	ผู้บริหารใช้เครื่องมือการนิเทศภายในสถานศึกษา เช่น แบบบันทึกการนิเทศ แบบสังเกตการสอน					
25	ผู้บริหารนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ					
26	ผู้บริหารจัดให้มีการประเมินผลการนิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ					
27	ผู้บริหารมีการสรุปผลการนิเทศภายในสถานศึกษา					
ด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา						
28	ผู้บริหารกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลการศึกษาอย่างชัดเจน					
29	ผู้บริหารประชุมชี้แจงจุดมุ่งหมายของการวัดและการประเมินผลการศึกษาให้บุคลากรที่รับผิดชอบได้ทราบและเข้าใจ					
30	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					

ข้อ	คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
31	ผู้บริหารกำกับดูแลให้มีการวัดและการประเมินผล การศึกษาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง					
32	ผู้บริหารให้คำปรึกษาแก่ครูที่มีปัญหา ในการวัดและการประเมินผล					
33	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูใช้การวัดและการประเมิน ผลที่กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดระดับสูง					
34	ผู้บริหารเน้นการวัดและการประเมินผล ตามสภาพจริง					
35	ผู้บริหารเน้นการวัดและการประเมินผลที่สามารถ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้					
36	ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม ดูแลการวัดผลและ การประเมินผลการศึกษาให้เป็นไปตามแนวทาง ที่กำหนด					
ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา						
37	ผู้บริหารจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อ ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการ ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา					
38	ผู้บริหารกำกับดูแลการทำงานของคณะกรรมการ ประกันคุณภาพการศึกษาตามอำนาจหน้าที่ ที่กำหนดไว้					
39	ผู้บริหารจัดให้มีระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลเพียงพอ ต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา					
40	ผู้บริหารกำกับดูแลการกำหนดมาตรฐานการ ศึกษาในระดับสถานศึกษาอย่างครอบคลุม					
41	ผู้บริหารเป็นผู้นำในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษา					
42	ผู้บริหารมีการกำกับดูแลให้มีการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา					

ข้อ	คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
43	ผู้บริหารมีการกำกับดูแลให้มีการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา					
44	ผู้บริหารจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปี 2545					
45	ผู้บริหารจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก					

ภาคผนวก ง

คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ
ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกเป็นรายข้อ

ตาราง 13 คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร
สถานศึกษา จำแนกเป็นรายข้อ

ข้อที่	คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร งานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.
ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร			
1	ผู้บริหารมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544		
	- หลักการ	3.90	0.49
	- จุดหมาย	3.90	0.51
	- โครงสร้าง	3.89	0.49
	- สาระการเรียนรู้ของหลักสูตร	3.80	0.58
	- การวัดและการประเมินผล	3.75	0.61
2	ผู้บริหารชี้แจงให้ข้อมูลแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544	3.87	0.64
3	ผู้บริหารใช้สื่อและวิธีการต่าง ๆ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ การจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544	3.73	0.59
4	ผู้บริหารให้แนวทางแก่คณะกรรมการจัดทำสาระการเรียนรู้ รายปีหรือรายภาคให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้	3.80	0.60
5	ผู้บริหารพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร เช่น เข้าร่วมประชุม อบรมและสัมมนา	4.08	0.61
6	ผู้บริหารให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.01	0.64
7	ผู้บริหารประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับรู้ หลักสูตรสถานศึกษาก่อนนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา	3.94	0.65
8	ผู้บริหารแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ทั้งในส่วนของบุคลากรและปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับ การใช้หลักสูตรสถานศึกษา	3.80	0.58
9	ผู้บริหารมีการกำกับติดตามผลการจัดการศึกษาให้เป็นไป ตามหลักสูตรสถานศึกษา	3.78	0.59

ข้อที่	คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร งานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.
ด้านการจัดการเรียนการสอน			
10	ผู้บริหารกำกับดูแลให้มีการจัดบรรยากาศ ในสถานศึกษาที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน	4.10	0.58
11	ผู้บริหารจัดครูเข้าสอนประจำชั้น ประจำวิชาโดยคำนึงถึง ความรู้ความสามารถ ประสิทธิภาพและความถนัดของครู	4.04	0.66
12	ผู้บริหารช่วยครูแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอน	4.00	0.66
13	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเทคนิควิธีสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.13	0.62
14	ผู้บริหารแนะนำครูเกี่ยวกับวิธีการจัดทำแผน การจัดการเรียนรู้	3.89	0.64
15	ผู้บริหารกำกับดูแลให้มีการจัดหาสื่ออุปกรณ์ การเรียนการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้	3.84	0.62
16	ผู้บริหารกำกับดูแลให้มีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้ครู ใช้ผลิตสื่อการเรียนการสอน	3.90	0.61
17	ผู้บริหารเป็นผู้นำให้ครูใช้สื่อในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน	3.87	0.63
18	ผู้บริหารตรวจและแนะนำครูเกี่ยวกับแผนการสอน/ แผนการจัดการเรียนรู้และติดตามการจัดการเรียนการสอน ของครูตามแผนดังกล่าว	3.96	0.64
ด้านการนิเทศภายใน			
19	ผู้บริหารสำรวจปัญหาและความต้องการการนิเทศ ภายในสถานศึกษา	3.87	0.66
20	ผู้บริหารจัดทำแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา เกี่ยวกับการจัดการศึกษา	3.89	0.63
21	ผู้บริหารจัดประชุมชี้แจงให้บุคลากรที่รับผิดชอบ ให้เข้าใจจุดมุ่งหมายและแนวทางการนิเทศภายใน ในสถานศึกษา	3.99	0.62

ข้อที่	คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร งานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.
22	ผู้บริหารให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ของการนิเทศภายในสถานศึกษา	3.95	0.64
23	ผู้บริหารจัดให้มีการทำปฏิทินการนิเทศภายใน สถานศึกษา	3.80	0.62
24	ผู้บริหารใช้เครื่องมือการนิเทศภายในสถานศึกษา เช่น แบบบันทึกการนิเทศ แบบสังเกตการสอน	3.76	0.60
25	ผู้บริหารนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ	3.65	0.61
26	ผู้บริหารจัดให้มีการประเมินผลการนิเทศเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ	3.71	0.62
27	ผู้บริหารมีการสรุปผลการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา	3.65	0.61
28	ผู้บริหารกำหนดแนวทางการวัดผลและการประเมินผล การศึกษาอย่างชัดเจน	3.77	0.57
29	ผู้บริหารประชุมชี้แจงจุดมุ่งหมายของการวัดผลและ การประเมินผลการศึกษาให้บุคลากรที่รับผิดชอบได้ทราบ และเข้าใจ	3.81	0.58
30	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.87	0.57
31	ผู้บริหารกำกับดูแลให้มีการวัดผลและการประเมินผล การศึกษาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง	3.87	0.60
32	ผู้บริหารให้คำปรึกษาแก่ครูที่มีปัญหาในการวัดผลและ การประเมินผล	3.86	0.60
33	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูใช้การวัดผลและการประเมินผล ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดระดับสูง	3.85	0.57
34	ผู้บริหารส่งเสริมการวัดผลและการประเมินผลตามสภาพจริง	3.99	0.57
35	ผู้บริหารเน้นการวัดผลและการประเมินผลที่สามารถ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.97	0.62

ข้อที่	คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร งานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.
36	ผู้บริหารมีการกำกับติดตามดูแลการวัดผลและ การประเมินผลการศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	3.92	0.61
37	ผู้บริหารจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา	3.90	0.58
38	ผู้บริหารกำกับดูแลการทำงานของคณะกรรมการ ประกันคุณภาพการศึกษาตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้	3.86	0.60
39	ผู้บริหารจัดให้มีระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลเพียงพอ ต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา	3.81	0.59
40	ผู้บริหารกำกับดูแลการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ในระดับสถานศึกษาอย่างครอบคลุม	3.83	0.59
41	ผู้บริหารเป็นผู้นำในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.90	0.60
42	ผู้บริหารมีการกำกับดูแลให้มีการดำเนินงานตามแผน พัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.86	0.59
43	ผู้บริหารดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา	3.83	0.58
44	ผู้บริหารจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปี 2545	3.93	0.62
45	ผู้บริหารจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก	3.93	0.65

ภาคผนวก จ
สถานศึกษาที่ทดลองใช้เครื่องมือ

โรงเรียนที่ทดลองใช้เครื่องมือ

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี	จำนวนผู้ให้ข้อมูล
1	วัดช่องลาภ	เขต 1	5
2	บ้านขี้หนูหนองหมี	เขต 1	5
3	บ้านพุตะเคียน	เขต 1	4
4	บ้านแม่ประจัน	เขต 1	4
5	บ้านเขาแหลม	เขต 2	6
6	วัดหนองเอี่ยน	เขต 2	6
รวม			30

ภาคผนวก จ
สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี	จำนวนผู้ให้ข้อมูล
1	วัดใหม่ราษฎร์บำรุงเจริญธรรม	เขต 1	5
2	วัดคูบัว	เขต 1	4
3	วัดศาลเจ้า	เขต 1	5
4	วัดเหนือวน	เขต 1	5
5	วัดหนองกระทุ่ม	เขต 1	4
6	บ้านพุเกตุ	เขต 1	5
7	บ้านเขาพระเอก	เขต 1	6
8	บ้านเขาถ่าน	เขต 1	4
9	บ้านอ่างหิน	เขต 1	5
10	วัดโพธิ์ศรี	เขต 1	5
11	วัดหัวป่า	เขต 1	4
12	จรัญศรีวิทยาสรรพคุณกุล	เขต 1	5
13	วัดป่าเขาสามมะงา	เขต 1	5
14	บ้านหนองขาม	เขต 1	5
15	บ้านหุบพริก	เขต 1	5
16	วัดสูงเนินราษฎร์บำรุง	เขต 1	5
17	บ้านตะโกล่าง	เขต 1	5
18	บ้านบ่อหวี	เขต 1	5
19	บ้านหนองขนาก	เขต 1	4
20	บ้านเขาอีसान	เขต 1	4
21	วัดดอนใหญ่	เขต 2	4
22	วัดคูหาสวรรค์	เขต 2	4
23	บ้านเกาะโพธิ์งาม	เขต 2	5
24	บ้านหนองสองห้อง	เขต 2	5
25	วัดพิทักษ์เทพवास	เขต 2	5
26	วัดสิทธาราม	เขต 2	4
27	วัดเขาแจ้ง	เขต 2	5
28	วัดลำพยอม	เขต 2	6
29	วัดหนองหญ้าปล้อง	เขต 2	5
30	วัดสระตะโก	เขต 2	5
รวม			143

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ	นางสาวสุณี ทรัพย์ประเสริฐ
วันเดือนปีเกิด	17 มกราคม 2498
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	8 หมู่ที่ 2 ถนนเพชรเกษม ตำบลโคกหม้อ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี 70000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	นักพัฒนาทรัพยากรบุคคล 7 ว.
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี 70000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2510	ประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดมหาธาตุวรวิหาร) อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2513	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2517	ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง (ภาษาไทย) วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2522	ประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษมัธยม
พ.ศ. 2525	ครุศาสตรบัณฑิต (สังคมศึกษา) วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2547	การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ